

Rom

Rom niŋ Yesuyen alyā bereya hitte Pol beleŋ asaŋ kayyiŋ

1 ¹Nebe Pol, Yesu Kristuyen meteŋ al. Al Kuruŋ beleŋ meremiŋ igit
Yesu niŋ yitiŋ goyen tagal tagal niŋ teŋ ne gayen basija nirde
Yesuyen mere basaŋ al aposel niryiŋ. ²Be, mere igit Yesu niŋ yitiŋ gobe
Yesu megen gar ma wakeya bikkeŋ wor po Al Kuruŋ beleŋ Urmij goke
biŋa teŋ mere basaŋ marmiŋ porofet yinke Al Kuruŋyen asaŋ wukkeŋ
wor po bana goŋ kayamiŋ go goyen. ³Al Kuruŋ Urmij al hiriŋ gobe
Israel marte doyaŋ al kuruŋ Dewityen miŋde mat forok yiriŋ. ⁴Goyenbe
Al Kuruŋ beleŋ Holi Spirityen tareŋde al goyen kamtiŋde mat isaŋ
hekeb yeŋbe Al Kuruŋ Urmij goyen kawan wor po hiriŋ. Yeŋbe Yesu
Kristu nende Doyaŋ Al Kuruŋ. ⁵Urmij meteŋ tiyyiŋ goke teŋbe neya
meteŋ kadne yagoya gayen Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ dirde igit igit dirde
aposelmiŋ diryiŋ. Go diryiŋ gobe Urmij goke teŋ Yuda mar moŋ al miŋ
hoyaŋ kuruŋ goyen hitte tagalde tukuŋ hitekeb yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ
irde meremiŋ gama irde hinayiŋ yeŋbe gogo aposelmiŋ diryiŋ. ⁶Deŋ wor
al miŋ hoyaŋ Yuda mar moŋ bana mat hoy dirtiŋ geb, Yesu Kristuyen
yufukde haŋ mar hitiŋ haŋ.

⁷Niŋgeb asaŋ gabe deŋ Rom niŋ alyā bereya tumjaŋ Al Kuruŋ beleŋ
bubulkunye wor po yeŋ nurd dunenbe, “Nere kudiŋeŋ henayiŋ,” yeŋ hoy
diryiŋ goke asaŋ gago kaŋ hime.

Adoniniŋ Al Kuruŋya Doyaŋ Al Kuruŋ Yesu Kristuya beleŋ buniŋeŋ
dirde igit igit dirdeb bitiŋ yisikamke igit po hiwoŋ yeŋ nurde hime.

Polbe Rom niŋ mar yenmewoŋ wor po yeŋ nuryiŋ

⁸Be, asaŋ kaŋ hime gayen bana mere meheŋde wor po momoŋ direŋ
tihim gobe gahade: deŋ beleŋ Yesu Kristu niŋ dufaytiŋ saŋiŋ irtiŋ haŋ
gote mere momoŋtiŋbe megen kuruŋ gayen ep heŋ tukuŋ hi. Niŋgeb nebe
matatiŋ goke Al Kuruŋ igit wor po nurd uneŋ himyen. Go teŋ himyen

gobe Yesu Kristu belej faraj nurkeb gogo tej himyen. ⁹⁻¹⁰Fudinde, Al Kuruj gusuŋaj irde heŋya hugiŋen deŋ ge bene sir ma yeŋ hiyen gobe Al Kuruj wor fudinde yeŋ nurde hi. Al Kuruj niŋ meteŋ tej hime gabe bener mat fudinde wor po mere iŋiŋ Urmiŋ goke yiŋiŋ goyen tagalde tukuj himyen. Irde deŋ hitte kuŋ kuŋ niŋ kurut yeŋ himyen gega, go ma kuŋ dinmiriŋ geb, gayenterbe Al Kuruŋyen dufayde kenem deŋ hitte kuŋ kuŋ niŋ belej kerd nunwoŋ yeŋ nurde gusuŋaj irde hime.

¹¹Fudinde, nebe deŋ goyen Holi Spirityen tareŋde mata forok yird yird gote tareŋ nuntiŋ goyen kura dunmeke saŋiŋ hewoŋ yeŋ nurdeb deŋ hitte kuŋ dentek wor po nurde hime. ¹²Gogab deŋya neya tumŋaj heŋbe ne belej Yesu niŋ dufayne tareŋ irde himyen goyen deŋ belej neneŋbe tareŋ henayiŋ, irde ne wor deŋ dufaytiŋ Yesu niŋ saŋiŋ irtiŋ goyen deneŋbe tareŋ heweŋ. ¹³Goyenbe, kadne yago, nebe deŋ hitte kuŋ dene yeŋ wawuŋ budamde kurut yeŋ himyen gega, belej miŋmoŋ wor po nirde hike waŋ waŋ gago hihi goyen nurwoŋ yeŋ nurde hime. Nebe al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ naŋa hoyaqde haŋ mar hitte kuŋ meteŋ tej gote igineŋ yawarde hinhem gwahade goyen po, deŋ hitte wor kuŋ meteŋ tej gote igineŋ yawarmewoŋ yeŋbe gogo deŋ hitte kuŋ kuŋ niŋ kurut yeŋ himyen.

¹⁴Be, nebe Grik maryā^a al miŋ hoyaq Grik mar monya hitte kuŋ meteŋ tej tej gobe bada hetek epte moŋ, meteŋ go titek po hime. Irde al dufaymiŋ wukkek ma dufaymiŋ wukkek moŋ goke meteŋ tej hayiŋ ninyiŋ geb, goyen goke manaŋ meteŋ tej hitek po himyen. ¹⁵Gwahade niŋgeb deŋ Rom niŋ mar hitte wor kuŋ Yesu niŋ yiŋiŋ mere iŋiŋ goyen tagaltek wor po nirde hi.

¹⁶Fudinde, Yesu niŋ yiŋiŋ mere gobe Al Kuruŋyen tareŋ geb, al kura mere go fudinde yeŋ nurde gama irde haŋ mar goyen iŋiŋ Al Kuruj hitte yumulgaŋ titek hi. Yumulgaŋ tiyyer mar goyen meheŋdebe Yuda mar wa yawaryen, irde gab Yuda mar moŋ al miŋ hoyaqbe kame yawaryen. Niŋgeb goke teŋbe Yesu niŋ yiŋiŋ mere iŋiŋ tagal tagal niŋ memya ma heŋ hime. ¹⁷Al Kuruj belej Yesu niŋ yiŋiŋ mere goyen hende huwardeb yingŋeŋ diliŋde al huwak heŋ heŋ belŋeŋ goyen kawan forok irde hi geb, mere iŋiŋ gobe Al Kuruŋyen saŋiŋ dineŋ hime gago. Al Kuruŋbe al kura Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irde hinayiŋ mar go po gab al huwak yeŋ yinyer. Al huwak heŋ heŋ belej hoyaqbe hubu wor po. Niŋgeb goke Al Kuruŋyen asaŋde gahade katij hi:

“Al kura Al Kuruj niŋ dufaymiŋ tareŋ irke Al Kuruj belej al huwak yeŋ kinyer al gobe Al Kuruŋya hugiŋen hiriryeŋ,” yiŋiŋ hi.

Habakuk 2:4

^a **1:14** Grik marbe megen niŋ alyen saba karkuwaŋ yawartiŋ mar yeŋ nurde yuneŋ haŋyen. Munaŋ al miŋ hoyaqbe gwahade yawartiŋ mar moŋ yeŋ nurd yuneŋ haŋyen.

Al Kuruŋbe alyen mata buluŋ goke biŋ ar yeŋ hiyen

¹⁸Goyenpoga megen niŋ alya bereyabe Al Kuruŋ palap irtek mata ma teŋ mata buluŋ po teŋ haŋ. Go mar gobe mata buluŋ teŋbe Al Kuruŋyen mere fudinde goyen pel irde haŋyen. Goke teŋbe Al Kuruŋ saŋiŋmiŋ kuruŋ wor po gore beararmiŋ yikala yirde hiyen. ¹⁹Al Kuruŋbe al gwahade yeŋ al beleŋ keneŋ bebak tinayıŋ yeŋbe kawan po yikala yirtiŋ geb, al beleŋ Al Kuruŋbe gwahade yeŋ keŋkela nurd untek po haŋyen. ²⁰Al Kuruŋyen mataya tareŋmiŋ hubu ma hetek goya gobe al diliŋde epte ma yeneŋ bebak titek. Goyenpoga det Al Kuruŋ beleŋ yirtiŋ goyen yeneŋbe matamiŋya tareŋmiŋya gobe gwahade yeŋ bebak titek. Niŋgeb al kura beleŋ epte ma, “Nebe Al Kuruŋ ma nurde uneŋ hime,” yiyyen.

²¹Al beleŋ Al Kuruŋbe al gwahade yeŋ nurde hinhan gega, yeŋbe Al Kuruŋ yeŋ dejen turuŋ yaŋ ma irde, igiŋ nurd uneŋ uneŋ mata ma teŋ hinhan. Dufaymiŋ gote igeňeŋbe hubu wor po. Dufaymiŋbe kukuwamijeŋ wor po geb, kidoma bana haŋ yara Al Kuruŋyen mere fudinde goyen epte ma bebak titek hinhan. ²²Mel gobe dufay wukkekniniŋ yaŋ yeŋ hinhan gega, kukuwa po heŋ hinhan. ²³Irdeb Al Kuruŋ gwahader hitiŋ goyen dejen turuŋ yaŋ irtiŋeŋbe harhok uneŋ al yiŋgeŋ haniŋde det toneŋ yirtiŋ kame hubu hetek goyen Al Kuruŋniniŋ yeŋ turuŋ yirde hinhan. Det toneŋ yirde hinhan gobe al, nu, dapŋa, irde det megen gargar kuŋ hitiŋ gote toneŋ yirde dolŋ yirde hinhan.

²⁴Niŋgeb Al Kuruŋ beleŋ matamiŋ goke yeneŋ unaŋ tikeb dufaymiŋ buluŋ go po gama irde mata buluŋ kuruŋ po teŋ hinhan. Gwaha yirkeb megen niŋ mata buluŋ titek dufaymiŋ go po gama irde leplep mata teŋ yiŋgeŋ goyen buluŋ wor po yirde hinhan. ²⁵Mel gobe Al Kuruŋyen mere fudinde goyen gama irtiŋeŋbe usi mere gama irde hinhan. Irde Al Kuruŋ, det kuruŋ gayen yiryiŋ al goyen dolŋ irde yeŋ ge meteŋ titiŋeŋbe yeŋ beleŋ yiryiŋ det goyen yade dolŋ yirde goke meteŋ teŋ hinhan. Goyenbe hugiŋeŋ turuŋ irtek albe Al Kuruŋ, yeŋ uŋkureŋ po. Fudinde wor po.

²⁶Be, mel gobe mata gwahade teŋ hinhan geb, gogo Al Kuruŋ beleŋ yubul tike mata memyak teŋ teŋ dufay beleŋ po haga yuryiŋ. Gwaha yirkeb berebe uŋ yagoya uliŋ gabu ird ird belŋeŋ wor po goyen tubul teŋbe bere yiŋgeŋ uliŋ sikkeŋ gabu yirde hinhan. ²⁷Gwahade goyen po, al diriŋ wor berem yagoya uliŋ gabu ird ird belŋeŋ fudinde goyen tubul teŋbe al yiŋgeŋ uliŋ sikkeŋ gabu ird ird niŋ po pultik yeŋ hinhan. Al yiŋgeŋ uliŋ mata buluŋ mormok memyak wor po goyen teŋ heŋbe gote murungem buluŋ wor po gobe bikkeŋ tamiŋyen hinhan.

²⁸Goyenbe go po moŋ. Albe Al Kuruŋ nurd uneŋ uneŋ niŋ igiŋ ma nurde hinhan geb, yeŋ beleŋ yubul tike yiŋgeŋde dufay buluŋ go po gama irde mata buluŋ Al Kuruŋ beleŋ bisam irtiŋ goyen teŋ hinhan. ²⁹Be, gwaha teŋ hike biŋdebe mata huwak monya mata buluŋya det

uguŋ po yad yad niŋ po dufay heŋ heŋ matayabe dufay buluŋya kurayen kurayen gore po makinj hitiŋ hinhan. Irde kadom igiŋ mat hike yeneŋbe daniŋ neŋ gwahade moŋ yeŋ nurd nurd mata, al gasa yirke kamde kamde mata, fulenja mata, al usi yird yird mata, al buluŋ yird yird mataya al yiya yird yird matayabe kuruŋ wor po. ³⁰ Go mar gobe mere buluŋ mat teŋ teŋ mata, Al Kuruŋ niŋ igiŋ ma nurd uneŋ uneŋ mata, parpar mata, neŋ nurhet nurhet matayabe, yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ teŋ mataya teŋ hinhan. Irde mata buluŋ tiŋeŋ yiŋgeŋ forok yirde hinhan. Irdeb milinjya naniŋyat mere ma nurde hinhan. ³¹ Go mar gobe dufay igiŋ mijmoŋ, irde mere kura teŋ go ma gama ird ird mata, al hoyan niŋ amajeŋ ma nurd nurd matayabe, al hoyan buniŋeŋ nurd yuneŋ yuneŋ matabe hubu wor po. ³² Mata go teŋ haŋ marbe Al Kuruŋ beleŋ gasa yirke kamnayıŋ yeŋ Al Kuruŋyen saba sanŋiŋ huwak wor po goyenter yitiŋ gobe nurde haŋyen gega, mata buluŋ go teŋ teŋ niŋ bada ma heŋ haŋyen. Goyenbe go po moŋ. Mel gobe al kura diliŋde mata goyen teŋ hike yeneŋbe, “Mata igiŋ tahaŋ,” yineŋ turuŋ yirde haŋyen.

Mata buluŋ marbe Al Kuruŋ beleŋ merem yaŋ yiryeŋ

2 ¹Niŋgeb deŋ megen niŋ marbe mata buluŋniniŋ ga moŋ yeŋ kadtiŋde mata kura yeneŋ goke tagal yuneŋ haŋ gobe igiŋ ma teŋ haŋ. Kadtiŋde mata goke yeŋ haŋ gobe dindikeŋ wor mata buluŋ gwahade po teŋ haŋ geb, meretiŋ goreb dindikenj goyen po merem yaŋ dirde hi. ²Al Kuruŋ beleŋ mata gwahade teŋ haŋ mar goyen merem yaŋ yiryeŋ gobe mali mali ma yiryeŋ, mata buluŋmij goyen keŋkela bebak yirdeb merem yaŋ yiryeŋ yeŋ nurde hite. ³Niŋgeb deŋ megen niŋ mar beleŋ al kura mata buluŋ tikeb goke tagalde haŋyen gega, deŋ wor mata buluŋ goyen teŋ haŋyen kenem Al Kuruŋ beleŋ matatiŋ goke merem yaŋ ma diryeŋ yeŋ nurde haŋ? ⁴Irde Al Kuruŋ beleŋ igiŋ igiŋ dirke mata buluŋtiŋ yubul teŋ Al Kuruŋ niŋ bitiŋ mulgaŋ haminj goyen bebak ma teŋ haŋ? Niŋgeb yeŋ beleŋ igiŋ igiŋ dirde mata buluŋtiŋ goke araeŋ ma merem yaŋ dirdeb bitiŋ mulgaŋ hewoŋ yeŋ doyaŋ heŋ heŋ ge piŋeŋ ma heŋ hiyen goyen det dirŋeŋ yeŋ nurde haŋ?

⁵Goyenpoga deŋbe tonanjtŋ tareŋ wor po, irde mata buluŋtiŋ yubul teŋ Al Kuruŋ niŋ bitiŋ mulgaŋ hetek dufay ma heŋ haŋ geb, mata buluŋ teŋ tebaŋ teŋ hikeb mata buluŋtiŋ kuruŋ wor po heŋ hi. Gwaha teŋ hike kuj kuj nalu funaŋ forok yekeb Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋtiŋ kuruŋ goke bearar teŋ goke merem yaŋ wor po diryeŋ. Yeŋ beleŋ merem yaŋ diryeŋ gobe huwak mat diryeŋ geb, al kura beleŋ goke daniŋ gwaha taha intek moŋ. ⁶Al Kuruŋbe megen niŋ alya bereya kuruŋ gayen matamij dahade teŋ hitiŋ gobe murungem wor gwahade po yunyeŋ. ⁷Al kura hugiŋeŋ mata igiŋ po teŋ henja Al Kuruŋ dejen turŋuŋ yaŋ irde palap irde yeŋja hugiŋeŋ hiwoŋ yeŋbe gwahade heŋ heŋ beleŋ niŋ naŋkeneŋ

haŋ marbe Al Kuruŋ beleŋ yiŋgeŋya hugiŋeŋ heŋ heŋ mata goyen yunyeŋ. ⁸Gega al kura yiŋgeŋ ge po nurde haŋ maryā Al Kuruŋyēn mere fudinde pel irde mata buluŋ po gama irde haŋ maryabe Al Kuruŋyēn bearar bana po heŋ gote muruŋgem buluŋ wor po tenayiŋ. ⁹Ninjeb al kura Al Kuruŋ diliŋde mata buluŋ teŋ haŋ marbe tumjaŋ kanduk kuruŋ bana heŋ biŋ misiŋ wor po nurde hinayiŋ. Mata gwahade gobe Yuda mar hitte forok yiyyeŋ, irde Grik mar hitte wor forok yiyyeŋ. ¹⁰Munaŋ al kura Al Kuruŋ diliŋde mata igiŋ teŋ haŋ marbe tumjaŋ Al Kuruŋ beleŋ deŋem turŋuŋ yan yirde, turuŋ yirde, biŋ yisikamke igiŋ po hinayiŋ. Mata gwahade gobe Yuda mar hitte forok yiyyeŋ, irde Grik mar hitte wor forok yiyyeŋ. ¹¹Al Kuruŋbe al miŋ kura po igiŋ yirde al miŋ hoyaqbe buluŋ yirde ma teŋ hiyen geb, gogo al tumjaŋ hitte gwahade po forok iryeŋ.

¹²Be, Yuda mar moŋ al miŋ hoyaq Moseyen saba ma nurdeya ga mata buluŋ teŋ haŋ marbe Al Kuruŋ beleŋ gwamuŋ yuryeŋ gega, Moseyen saba go hende ma huwarde gwamuŋ yuryeŋ. Munaŋ Yuda mar, Moseyen saba nurdeya ga mata buluŋ teŋ haŋ marbe Moseyen saba go hende huwarde merem yan yiryeŋ. ¹³Gobe Moseyen saba duliŋ nurde haŋ marbe Al Kuruŋ diliŋde huwak moŋ, munaŋ saba goyen nurde gama irde haŋ marbe al huwak yeŋ yinyeŋ geb, gago dineŋ hime. ¹⁴Be, al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ Moseyen saba go ma nurde haŋ mar kurabe ma nurde henja saba goyen gama irde haŋyen. Al gwahade gobe yiŋgeŋ Moseyen saba goyen nūtiŋ yara geb, Moseyen sabare mata gwaha gwaha teŋ hinayiŋ yitiŋ goyen biŋde po pul yeke gama irde haŋyen. ¹⁵Go teŋ haŋ gobe mel gore ma nurde hikeya biŋ bana Moseyen saba goyen kirtiŋ yara haŋ goyen dikala dirde haŋ. Irde mata buluŋ niŋbe biŋde mat buluŋ yeŋ nurde haŋ, munaŋ mata igiŋ niŋbe igiŋ yeŋ nurde haŋ. ¹⁶Be, Al Kuruŋ beleŋ al merem yan yird yird gobe nalu funaŋde forok yiyyeŋ. Go naturebe Al Kuruŋ beleŋ Yesu Kristu inke alyen dufay buluŋ banare hitiŋ goyen kawan yirde goke merem yan yiryeŋ. Yesu niŋ yitiŋ mere igiŋ ne beleŋ tagalde himyen gore mere gayen kawan po dikala dirde hi.

Yuda maryā Moseyen sabaya

¹⁷Be, deŋ haŋ bana goyen al kura beleŋ, “Neŋbe Yuda mar. Irde Al Kuruŋ beleŋ saba Mose unyiŋ goyen keŋkela gama irde hityen geb, neŋ po gab Al Kuruŋya awalikde hite,” yeŋ yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ haŋyen. ¹⁸Go mar goreb, “Neŋbe Al Kuruŋyēn dufay keneŋ bebak teŋ hityen. Irde Moseyen saba gama irde igiŋ mat po mata teŋ hityen geb, damiŋbe igiŋ munaŋ damiŋbe buluŋ goyen keŋkela bebak teŋ hityen,” yeŋ haŋyen. ¹⁹Irdeb, “Neŋbe al kura diliŋ titmiŋ yara Al Kuruŋ nurde uneŋ uneŋ beleŋ ma keneŋ haŋ mar goyen beleŋ yikala yirde hityen. Irde mata buluŋ gote kidoma bana haŋ mar gote hulsi yara heŋbe Al Kuruŋyēn mere keŋkela bebak yirde hityen,” yeŋ haŋyen. ²⁰Irde

Moseyen saba bana mere fudinde gobe nurd pasi hitiŋ yeŋ nurdeb, “Al dufaymiŋ kukuwamjeŋ marte mata sope irde, al kura diriŋ kalak yara Al Kuruŋyjen mata keŋkela ma bebak teŋ haŋ mar goyen saba fudinde yirde hityen,” yeŋ haŋyen.

²¹ Goyenpoga deŋ gwahade nurde al hoyan saba yirde haŋ marbe dahade niŋgeb dindikeŋbe sabatiŋ goyen gama ma yirde haŋ? Al hoyanbe kawe ma teŋ hinayiŋ yineŋ haŋ gega, dindikeŋbe daniŋ kawe teŋ haŋ?

²² Deŋ beleŋ al hoyanbe, “Al berem yaŋbe bere hoyanja duwan teŋ teŋ mata ma teŋ hinayiŋ,” yineŋ haŋ gega, deŋbe go mata goyen teŋ haŋ.

Irde det toneŋ yirtiŋ goyen dolon yird yird matamiŋ goke buluŋ wor po nurd yuneŋ haŋ gega, daniŋ geb det toneŋ dolon yird yird gasunjde kuŋ detmiŋ kawe teŋ haŋ? ²³ Deŋbe Moseyen saba nurde haŋ go muŋ goke turuŋ turuŋ teŋ haŋ gega, sabamiŋ goyen pel irde mata buluŋ teŋ haŋ goreb Al Kuruŋyjen deŋem buluŋ irde haŋ. ²⁴ Deŋ Yuda marte mata gokeb Al Kuruŋyjen asanđe gahade katir hi: “Deŋ gore mata buluŋ tikeb al miŋ hoyan Yuda mar moŋ beleŋ denębe Al Kuruŋ nanyan irde haŋ,” yitiŋ.

²⁵ Be, deŋ beleŋ Moseyen saba keŋkela gama irde haŋ kenem guba yeŋ yeŋ mata gobe miŋ miŋyaŋ hiyyen. Goyenpoga sabamiŋ go walde haŋ kenem guba yitiŋ haŋ gobe miŋ miŋmoŋ heŋ al miŋ hoyan Yuda mar moŋ yara henayiŋ. ²⁶ Gega al miŋ hoyan Yuda mar moŋ gore Moseyen saba keŋkela gama irde hinayiŋ kenem mel gobe guba ma yitiŋ gega, Al Kuruŋ diliŋdebe guba yitiŋ yara henayiŋ. ²⁷ Niŋgeb al miŋ hoyan Yuda mar moŋ guba ma yitiŋ goreb Moseyen saba keŋkela gama irde hinayiŋ gobe go mar goreb deŋ Yuda mar Moseyen saba keŋkela nurtiŋ irde guba yitiŋ gega saba pel irde haŋ mar goyen kame Al Kuruŋ diliŋde huwarde merem yaŋ dirnayiŋ.

²⁸ Fudinde, al kura Yuda marte mata gama irdeb uliŋde po Yuda mar al hiyyen, goyenpoga Al Kuruŋ diliŋdebe Yuda mar al fudinde ma hiyyen. Uliŋde po guba yiyyenbe epte ma Yuda mar al fudinde hiyyen. ²⁹ Niŋgeb al kura biŋde mat wor po Al Kuruŋ nurd uneŋ haŋ mar go po gab Yuda mar fudinde wor po. Irde Al Kuruŋ diliŋde guba yeŋ yeŋ mata fudindebe duliŋ Moseyen saba hende hendem po gama irde sisihik walde hinayiŋ gogo moŋ. Guba yeŋ yeŋ mata fudindebe Holi Spirit beleŋ al biŋde dufayaya mataya gergeŋ yiryeŋ gogo. Al gwahade gobe al megen niŋ beleŋ ma turuŋ yirnayiŋ. Al Kuruŋ beleŋ po gab turuŋ yirde hiyen.

Al Kuruŋyjen mata huwak

3 ¹Be, Yuda marbe gwahade geb Yuda mar al heŋ heŋ gote igineŋbe dahade? Irde guba yeŋ Yuda mar henayiŋ gote igineŋ igit̄be dahade go goyen tenayiŋ? ²Fudinde, Yuda mar hittebe det igit̄ budam haŋ. Goyenbe det igit̄ budam haŋ bana goyen det kuruŋ wor pobe Al Kuruŋ beleŋ Yuda mar goyen basiŋa yirdeb meremiŋ yunyiŋ gogo.

³Goyenpoga Yuda mar kurabe Al Kuruj belej meremij yunyij goyen biŋde mat fudinde yej ma nurdeb gama ma iramiŋ. Gwahade ninjeb mel gote matamij goke Al Kuruj belej igij ma nurdeb bikkenj mel goke biŋa tiyyij goyen walyej? ⁴Epte moŋ wor po. Megen niŋ marbe gwaha gwaha titek yej biŋa teŋ haŋyen goyen ma gama irde usi po teŋ haŋyen gega, Al Kurujbe mere teŋbe goyen po gama irde hiyen. Ninjeb goke teŋbe Al Kurujyen asanđe gahade katiŋ hi:

“Doyaj Al Kuruj, ge belej merere huwarde mere tikeb mata huwakge kawan hiyyej,
irde al kura belej usi tiya gintek ma hayij,” yitiŋ. *Tikiŋ 51:4*

⁵Goyenbe megen niŋ marte matare gaha yewen geb, mere gabe igit ma buluŋ goyen dufay henaŋ ko. Mere gobe gahade: Al Kurujbe al huwak wor po goyen nende mata buluŋ belej kawan wor po irde hi kenem goke dahan yetek? “Daniŋ mata buluŋniniŋ goke Al Kuruj belej bearar teŋbe gote murunjgem buluŋ duneŋ hi? Gobe igit ma tiya!” yetek? ⁶Moŋ, epte ma gwaha yetek! Munaj mere goyen fudinde manhan megen niŋ marte mata buluŋ gote murunjgembe epte ma yunwoŋ. ⁷Gega al kura belej dufaymiŋ soŋ hekeb, “Ne belej usi mata timekeb gore Al Kurujbe mata fudinde po teŋ hi goyen kawan iryeŋ. Irkeb deňem turjuŋ yaŋ hiyyej. Goyenbe dahade geb Al Kuruj belej mata buluŋ al nineŋ merem yaŋ niryeŋ? Epte moŋ!” yiyyej. ⁸Mere gobe kukuwamjeŋ wor po. Mere gobe, “Kame mata igit forok yeŋ yeŋ ge teŋ mata buluŋ teŋ hitek,” yeŋ haŋyen go goya tuŋande. Goyenbe al kura belej neŋ gayen mere buluŋ mat dird dird niŋ teŋbe neŋ ge yeŋ, “Mel gore al saba gwahade yirde haŋ,” dineŋ haŋ. Ninjeb go mar gobe Al Kuruj belej mere teŋ haŋ gote murunjgem buluŋ wor po yuntek mata goyen gogo teŋ haŋ.

Megen niŋ marbe tumjaŋ mata buluŋ miŋyaŋ

⁹Be, gwahade ninjeb neŋ Yuda marbe al miŋ hoyaj Yuda mar moŋ gote folek? Moŋ. Ne belej meheŋde Yuda mar ma al miŋ hoyaj wet kura goyen tumjaŋ mata buluŋ bana haŋ dinhem gogo. ¹⁰Be, mere gokeb Al Kurujyen asanđe gahade katiŋ hi:

“Al Kuruj diliŋde al huwakbe hubu wor po.
Al kura huwak ma po hi.

¹¹ Al kura Al Kurujyen mere bebak ma po teŋ hi. Hubu wor po.
Al uŋkureŋ muŋ kura Al Kuruj niŋ ma naŋkeneŋ hi.

¹² Al tumjaŋ soŋ heŋ mata buluŋde kattiŋ geb,
Al Kurujyen meteŋ epte ma titek haŋ.

Al uŋkureŋ muŋ kura mata igit titek ma hi. Hubu wor po.”

Tikiŋ 14:1-3; 53:1-3; Eklesiastis 7:20

¹³ “Al hapekbe al mete titek gasuŋ yara geb, meremij gore al hoyaj buluŋ yirde hi.

- Irde melak belejbe usi mere po tej hi.” *Tikiq 5:9*
 “Irde dinorjdebe kunere duwi belej al yisike kamde hanjen det
 goyen haŋ.” *Tikiq 140:3*
- 14 “Mohorjdebe al karan yurde al bij misiq kattek mere belej po
 makiq hi.” *Tikiq 10:7*
- 15 “Kahajbe hugiŋej al gasa yirke kamde kamde niŋ po aranqeŋ kuŋ
 haŋ.
- 16 Yeŋ belej naŋa damde kunayiŋ kuruŋ gobe hugiŋej al buluŋ yirde,
 kanduk kuruŋ wor po yuneŋ haŋ.
- 17 Yeŋbe al bij kamke igiŋ heŋ heŋ belejbe go ma nurde haŋ.”
Aisaia 59:7-8
- 18 “Go mar gobe Al Kuruj niŋ kafura ma heŋ haŋ,” yitiŋ hi. *Tikiq 36:1*
 19 Be, neŋbe Moseyen saba bana mere yitiŋ kuruŋ gobe saba gote yufuk
 bana haŋ mar goke yitiŋ yeŋ nurde hite. Gogab megen niŋ al kura belej
 mata buluŋmiŋ goke epte ma, “Nebe al huwak,” yiyyeŋ, irde megen niŋ
 mar tumjaŋ Al Kuruj diliŋde uliŋde merem yaŋ henayiŋ. 20 Niŋgeb al
 kura Moseyen saba tumjaŋ gama irtek miŋmoŋ geb, al tumjaŋ epte ma
 Al Kuruj diliŋde al huwak henayiŋ. Gwahade yarabe Moseyen saba goreb
 mata buluŋniniŋ kawan dikala dirke yeneŋ bebak teŋ hityen.

Al Kuruj diliŋde huwak heŋ heŋ belej

21 Niŋgeb Al Kuruj diliŋde al huwak heŋ heŋ belej hoyaq dikala dirtin
 hi. Gobe Moseyen saba moŋ. Belej goke bikkeŋ Mose belej sabamiŋde
 tagalyiŋ, irde Al Kurujen mere basaŋ mar porofet wor goke tagalamiŋ.
 22 Niŋgeb al kura Yesu Kristu niŋ dufayiŋ tareŋ irnayiŋ marbe tumjaŋ
 Al Kuruj belej al huwak yinyeŋ. Yesu niŋ dufayiŋ saŋiŋ irtiŋ mar bana
 kurabe huwak, munaj kurabe huwak moŋ ma yinyeŋ. Tumjaŋ tujande
 ala al huwak yinyeŋ. 23 Fudinde, al tumjaŋ Al Kuruj diliŋde mata buluŋ
 titiŋ ala geb, Al Kurujen tareŋ turŋuŋ yaŋ bana epte ma hitek haŋ.
 24 Gega Al Kuruj belej bunijeŋ yirde igiŋ igiŋ yirde hiyen geb, Yesu
 Kristu belej yumulgaŋ ter teŋ belej kirtiŋ goyen gama irde hinayiŋ
 marbe al huwak yeŋ yinyeŋ. Goyenbe gwahade heŋ heŋ gobe murungem
 moŋ, duliŋ gwahade hinayiŋ. 25 Al Kurujbe al kura Yesu Kristu belej
 yeŋ ge teŋ darim wok irde kamyiŋ goke dufayiŋ tareŋ irkeb mata
 buluŋmiŋ halde yuneŋ yeŋ Yesu goyen teŋ kerke katyiŋ. Irde alyen mata
 buluŋ niŋ teŋ dapŋa gasa yirde Al Kuruj galak irtiŋ yara hiriŋ. Al Kuruj
 belej go tiyyiŋ gobe matamiŋ huwak goyen Urmiŋ uliŋde kawan forok
 iryiŋ. Kawan forok iryiŋ gobe Al Kuruj belej bikkeŋ al mata buluŋ teŋ
 hinhan goyen goke ma nurde aranqeŋ bearar ma teŋ gote murungem ma
 yuneŋ hinhinde mat gogo matamiŋ huwak goyen kawan forok iryiŋ. 26 Al
 Kuruj belej Yesu uliŋde mata buluŋniniŋ gote murungem unyiŋ gobe
 Al Kurujbe al huwak goyen kawan dikala dird dird niŋbe gogo tiyyiŋ.

Gwaha tiyyin al gobe al huwak wor po. Irde al kura Yesu niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irnayiŋ marbe tumŋaj al huwak yeŋ yinyeŋ goyen kawan dikala direŋ yeŋbe gogo tiyyin.

²⁷Nirgeb neŋ albe da mataniniŋ goke turuŋ turuŋ teŋ hitek? Irde belŋeŋ damiŋ go goyen gama irde al huwak hetek? Moseyen saba gama irde Al Kuruŋ diliŋde al huwak hetek? Epte moŋ! Yesu niŋ dufayniniŋ tareŋ irteke gab Al Kuruŋ beleŋ al huwak yeŋ dinyeŋ. ²⁸Fudinde, albe epte ma Moseyen saba gama irde Al Kuruŋ diliŋde al huwak henayiŋ yeŋ nurde hite. Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irde gab al huwak henayiŋ yeŋ nurde hite. ²⁹Be, Al Kuruŋ gayen Yuda marte Al Kuruŋ po? Yeŋbe al miŋ hoyan Yuda mar moŋ gote Al Kuruŋ moŋ? Moŋ geb! Yeŋbe al miŋ hoyan gote Al Kuruŋ manaj geb. ³⁰Ga yihiim gabe Al Kuruŋbe uŋkuren po geb, gago yihiim. Niŋgeb Yuda mar guba yeŋ hanjen goya al miŋ hoyan guba ma yeŋ hanjen goya goyen Yesu niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irnayiŋbe tumŋaj Al Kuruŋ diliŋde huwak yeŋ yinyeŋ. ³¹Be, gwahade nirgeb neŋbe Yesu niŋ dufayniniŋ tareŋ irde hityen geb, Moseyen sababe pel irde mali mali mata titek? Moŋ, epte ma gwaha titek. Neŋ beleŋ Yesu niŋ dufayniniŋ tareŋ irde hitekbe Moseyen saba gote miŋ kuruŋ goyen tumŋaj gama irde pasi hetek.

Abrahambe al huwak

4 ¹Be, Abrahambe neŋ Yuda marte asininiŋ. Niŋgeb Abrahambe daha tiyyin goyen goke nurtek. Gogab Yesu Kristu niŋ dufay saŋiŋ ird ird mata goyen bebak titek. ²Be, Abrahambe mata igin teŋ hin hin gore Al Kuruŋ diliŋde al huwak iryin manhan matamiŋ goke yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ tiwoŋ. Gega matamiŋ goke kura Al Kuruŋ diliŋde turuŋ turuŋ titek moŋ hin hin. ³Niŋgeb goke Al Kuruŋyaŋ asaŋde dahade katiŋ hi? Merebe gahade: “Abraham go Al Kuruŋ beleŋ mere iryin goyen fudinde yen nurdeb dufaymiŋ tareŋ iryin. Irkeb Al Kuruŋ beleŋ go keneŋbe al huwak yeŋ nurd unyiŋ,” yitiŋ hi.

⁴ Be, al kura meteŋ tikeb meteŋ gote miŋ al gore muruŋgem unyeŋ. Niŋgeb muruŋgem gobe meterŋ tiyyeŋ gote damum geb, duliŋ una ma yetek. ⁵Goyenpoga Al Kuruŋbe al kura mata igin tiyyeŋ goke al huwak ma inyeŋ. Gwahade yarabe al kura Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋ mar goyen igin al huwak yiryeŋ yeŋ nurde yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ irkeb goke Al Kuruŋ beleŋ al go al huwak yeŋ nurd unyeŋ. ⁶Niŋgeb Israel marte doyaŋ al kuruŋ Dewit manaj al kura Al Kuruŋ beleŋ al gote meteŋ dahade tiya goke ma nurdeb al huwak inyeŋ al gobe Al Kuruŋ beleŋ guram irde saŋiŋ irtiŋ al wor po yeŋ nurdeb gaha yiriŋ:

⁷“Al kura Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋmiŋ halde uneŋbe mata buluŋ miŋmoŋ inyeŋ al gobe amareŋ wor po nurde hiyen.

⁸ Irde al kura Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋmiŋ goke ma nuryeŋ al gobe amareŋ wor po nurde hiyen,” yitiŋ hi. *Tikiŋ 32:1-2*

⁹Be, Al Kuruŋ beleŋ gwaha mat guram yirde tareŋ yirtek marbe Yuda mar guba yeŋ hanjen goyen po guram yiryeŋ? Ma, al miŋ hoyaj Yuda mar moŋ guba ma yeŋ hanjen goyen manaŋ guram yiryeŋ? Tumjaŋ guram yiryeŋ geb. Be, Abraham niŋ nurnaŋ. Neŋbe, “Abraham beleŋ Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ irke Al Kuruŋ beleŋ al huwak inyij,” yihit.

¹⁰Gega Abrahambe daha naŋa Al Kuruŋ diliŋde al huwak hiriŋ? Guba yiriŋ kamere ma guba ma yiriŋya? Yeŋ al huwak hiriŋ gobe guba ma yiriŋya al huwak hiriŋ. ¹¹Irdeb kame gab guba yiriŋ. Guba yiriŋ gobe yeŋ beleŋ guba ma yeŋya Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ saŋiŋ iryiŋ goke teŋ Al Kuruŋ beleŋ al huwak inyij gobe fudinde yeŋ bebak teŋ teŋ niŋ gogo guba yiriŋ. Niŋgeb yeŋbe al kura guba ma yitiŋ gega, Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ irde haŋ mar kuruŋ gote naniŋ hitiŋ hi. Gobe go mar goyen Al Kuruŋ diliŋde al huwak yeŋ nurd yunen yeŋbe gogo Al Kuruŋ beleŋ Abraham goyen gwaha iryiŋ. ¹²Irde Abrahambe al guba yeŋ hanjen marte naniŋ manaŋ. Goyenbe tumjaŋ moŋ. Guba yitiŋ mar bana gon al kura Abraham beleŋ guba ma yeŋya Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ iryiŋ mata goyen gama irde haŋ mar gote naniŋ hitiŋ hi.

Al Kuruŋbe biŋa tiyyiŋ goyen gama iryiŋ

¹³Be, Abrahamya foŋeŋmiŋ yagoyabé kame megeŋ kuruŋ gayen teŋ gote miŋ mar henayiŋ yeŋ Al Kuruŋ beleŋ Abraham diliŋde biŋa tiyyiŋ gobe Abraham gore Moseyen saba gama irde hike gogo biŋa tiyyiŋ? Moŋ. Gwaha titjeŋbe Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irke gab al huwak ineŋbe gogo biŋa tiyyiŋ. ¹⁴Niŋgeb Al Kuruŋ beleŋ biŋa tiyyiŋ goyen Moseyen saba gama irde ga tetek manhan Al Kuruŋ niŋ dufay tareŋ ird ird gobe miŋ miŋmoŋ hewoŋ. Irde Al Kuruŋ beleŋ Abraham hitte biŋa tiyyiŋ goyen wor miŋ miŋmoŋ hewoŋ. Goyenpoga gwahade moŋ. ¹⁵Moseyen sababe hi gega, al beleŋ goyen ma gama irde hikeb goreb Al Kurunyen bearar bana yukun hiyen. Goyenbe Moseyen saba goyen miŋmoŋ manhan al beleŋ mata kura tike mata buluŋbe gogo taha ma ineŋ hiwoŋ.

¹⁶Niŋgeb albe Yesu Kristu niŋ dufaymiŋ tareŋ irke gab Al Kuruŋ beleŋ bikken detmiŋ yunen yeŋ biŋa tiyyiŋ goyen yunyen. Gogab Al Kuruŋ beleŋ buninęŋ yirde igiŋ igiŋ yirdeb detmiŋ duliŋ yunen yeŋ biŋa tiyyiŋ goyen Abrahamyen asem weŋ dufaymiŋ yeŋ ge saŋiŋ irnayıŋ mar goyen tumjaŋ fudinde wor po tenayıŋ. Al kura Yuda mar Moseyen saba bana haŋ gore Yesu Kristu niŋ dufaymiŋ tareŋ irtiŋ kenem yeŋbe Abrahamyen dirŋej weŋ geb, Al Kuruŋ beleŋ yeŋ ge biŋa tiyyiŋ goyen tenayıŋ. Irde al kura al miŋ hoyaj Moseyen saba bana ma haŋ gore Yesu Kristu niŋ dufaymiŋ tareŋ irtiŋ kenem yeŋ wor Abrahamyen dirŋej weŋ geb, yeŋ wor tenayıŋ. ¹⁷Niŋgeb gokeb Al Kurunyen asaŋde gahade katip hi: “Ne beleŋ al miŋ kurayen kurayen kame forok yenayıŋ kuruŋ gote asem girhem,” yitiŋ. Niŋgeb Abraham gobe Al Kuruŋ diliŋdeb adoniniŋ.

Abraham gobe Al Kuruj belej al kamtiŋ wor iŋiŋ yisaŋ hiyyen, irde det miŋmoŋ wor pore mat det forok yiryeŋ yeŋ dufaymiŋ yeŋ ge sanŋiŋ iŋiŋ. ¹⁸ Abrahambe gwaha mat kura diriŋ miŋyaŋ heweŋ yeŋ ma nurde hinhinya goyenter Al Kuruj belej biŋa tenja, “Asige yagobe budam wor po henayiŋ,” inyiŋ goyen fudinde yeŋ nurde diriŋ niŋ doyaŋ heŋ hin hin. Niŋgeb Al Kuruj belej inyiŋ gwahade po, al miŋ kurayen kurayen kuruj gote asem hiriŋ. ¹⁹ Be, yeŋ hitte diriŋ forok ma yekeyabe damam 100 heŋ alik buluŋ po heŋ gwaha mat kura diriŋ forok irtek ma hiriŋ. Irde berem Sara wor gwahade po diriŋ yad yad nalumbe fole wor po tiyyiŋ. Gega Abrahambe Al Kuruj belej diriŋ ma nuneŋ hi yeŋ dufaymiŋ tareŋ ird ird goyen yul ma yiriŋ. ²⁰⁻²¹ Yeŋbe Al Kuruj belej yeŋ ge biŋa tiyyiŋ goke hekkenj nurdeb dufay budam ma iŋiŋ. Irdeb Al Kuruj belej biŋa tiyyiŋ kuruj goyen iŋiŋ forok irde nunyeŋ yeŋ nurde hinhin geb, yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ irde hinhin gore sanŋiŋ irkeb Al Kuruj dejen turŋuŋ yaŋ irde hinhin. ²² Niŋgeb Al Kuruj belej dufaymiŋ tareŋ goyen kenerje, “Yeŋbe al huwak,” yiriŋ. ²³ Goyenbe Al Kuruj belej asaŋmiŋde mere bilmiŋ “Yeŋbe al huwak,” yiriŋ gobe Abraham yeŋ ge po ma yiriŋ. ²⁴ Mere gobe neŋ gayen gake manaŋ yiriŋ. Neŋbe Doyaŋ Al Kurujniniŋ Yesu kamyiŋde mat isaŋ hiriŋ al Al Kuruj goke dufayniniŋ tareŋ irde hite geb, al huwak yeŋ nurd dunyeŋ. ²⁵ Yesube nende mata buluŋ niŋ teŋ kamyiŋ. Irkeb Al Kuruj belej neŋ gayen diliŋde al huwak dire yeŋ Yesu go kamyiŋde mat isaŋ heke huwaryiŋ.

Al huwak heŋ heŋ niŋ hoy diriyŋ

5 ¹Be, gwahade niŋgeb Yesu niŋ dufayniniŋ sanŋiŋ irtekeb Al Kuruj belej al huwak dinyiŋ. Niŋgeb neŋbe Doyaŋ Al Kurujniniŋ Yesu Kristu hitte mat Al Kurujya awalikde hite. ²Neŋ belej Yesu niŋ dufayniniŋ tareŋ irtekeb Yesu Kristu gore Al Kuruj belej bunijeŋ dirde iŋiŋ iŋiŋ dird dird bana hurkuŋ hurkuŋ belej kerd dunyiŋ. Irkeb neŋbe go bana hite gago. Irde kame Al Kurujyen tareŋ turŋuŋ yaŋ bana hitek yeŋ nurde goke doyaŋ heŋ hite geb, amaj heŋ hityen. ³Irde kanduk kurayen kurayen yeneŋ hite gega, amaj heŋ hityen. Gobe kanduk gore sanŋiŋ dirkeb kanduk hoyaj kura wayyeŋ gega, yul ma yeŋ hitek, ⁴irde kanduk yeneŋ yul ma yetekbe mata buluŋ titek dufay goyen iŋiŋ fole irde hitek, irde mata buluŋ titek dufay goyen iŋiŋ fole irde hitekbe kame Al Kuruj belej goke iŋiŋ iŋiŋ diryeŋ yeŋ goke doyaŋ heŋ hitek geb, gogo kanduk kurayen kurayen yeneŋ hityen gega, amaj heŋ hityen. ⁵Be, Holi Spirit Al Kuruj belej dunyiŋ gore Al Kuruj belej neŋ gayen bubulkunye wor po yeŋ nurde duneŋ hiyen goyen fe wogortiŋ yara irde dunyiŋ. Niŋgeb Al Kuruj belej iŋiŋ iŋiŋ diryeŋ yeŋ goke doyaŋ heŋ gobe miŋ miŋmoŋ yeŋ ma nurde hite. ⁶Fudinde, neŋbe mata buluŋ bana po heŋ gwaha mat kura nindikenj sope irtek miŋmoŋ wor po hitekeyabe Al Kuruj belej nalu goyenter

gwaha tiyej yirinyab Yesu Kristu belej Al Kuruj ma nurd unej mata buluj tej haej mar niij tej kamyij. ⁷Fudinde, al kura al huwak kura goke tej iginj kamej yej yejbe metejej wor po. Al iginj kura goke tej iginj kamtek yej haej mar wor budam moj, yuŋkurejej po haej. ⁸Goyenpoga Yesu Kristube nej gayen mata buluj bana po hitekeya nej ge tej kamyij. Al Kurujbe nej gayen bubulkujne wor po yej nurde dunej hiyen goyen gwaha matbe dikala dirtiŋyen hi.

⁹Ninjeb nejbe Yesu Kristu belej darim wok irde kamyij go hende al huwak hitij geb, kame Al Kurujyen bearar bana mat nej gayen fudinde wor po dade siŋa diryēj. ¹⁰Bikkej nej gayenbe Al Kurujyen asogo hinhet gega, Urmij tej kerke katej kamyijnde matbe Al Kurujya awalik hitiriŋ. Gega Urmijbe bida ma hej huwaryij geb, Al Kuruj belej kame daha diryēj? Dumulgaŋ po tiyyej geb! ¹¹Goyenbe go po moj. Nejbe Doyaŋ Al Kurujniniŋ Yesu Kristu belej Al Kurujya awalik dirtiŋ hite geb, goke goyenterbe Al Kurujya hej amanej nurde hite.

Adanya Yesu Kristuya

¹²Be, gwahade goyen po al uŋkurej Adam belej mata buluj tikeb mata buluj megen gar forok yiriŋ. Irkeb mata buluj gote murungembe kamde kamde mata forok yiriŋ. Irkeb gor mat al tumjaŋ mata buluj tej hinhan geb, tumjaŋ kamde kamde bana po hinhan. ¹³Be, Moseyen saba ma forok yiriŋya wor mata bulujbe hinhan. Gega goyenterbe mata buluj tej hinhan gobe mata buluj yej ma nurde hinhan. ¹⁴Goyenpoga Adamyen nature mat waŋ Moseyen nature hinhan mar wor tumjaŋ kamamiŋ. Al kura Adam belej Al Kurujyen mere pel irde mata buluj tiyyiŋ gwahade ma tiyamiŋ mar wor tumjaŋ kamde kamde mata gote yufuk bana hinhan.

Ninjeb Adambe matamiŋ gote iginej buluj goyen alya bereya megen haej kuruj gayen hitte forok iryiŋ al. Gega al kura kame forok yiriŋ al gobe matamiŋ gote iginej iginj goyen alya bereya kuruj gayen hitte forok iryiŋ. Ninjeb Adambe mata buluj forok iryiŋ al, munaŋ kame wayyiŋ al gobe mata iginj forok iryiŋ al. ¹⁵Gega Al Kurujyen buniŋeŋ dufay goya Adamyen mata buluŋyabe tuŋande moj, hoyaq hoyaq. Fudinde, al uŋkurej Adam gote mata bulujde mat al budam kamde hinhan. Goyenpoga Al Kuruj belej al buniŋeŋ yirde iginj iginj yirde yirde gobe kuruj wor po, mata buluj gote folek wor po. Irde al uŋkurej Yesu Kristu gore al buniŋeŋ yirde iginj iginj yirde kamyij go wor kuruj wor po. Yej kamyij gobe Al Kuruj belej detmiŋ damum moj duliŋ al yunyij go goyen. ¹⁶Be, det yunej yej Al Kuruj belej damum moj duliŋ al yuntiŋ gobe al uŋkurej Adam belej mata buluj tikeb gote murungem titiŋ gwahade yara moj. Gobe gahade: al uŋkurej belej mata buluj tikeb gor mat al merem yaŋ yirde murungem yunej yunej mata forok yiriŋ.

Goyenpoga al budam mata buluŋ kurayen kurayen titiŋ mar hitte Al Kuruŋ beleŋ detmiŋ damum moŋ duliŋ yuntek goyen yunkeb goreb Al Kuruŋ diliŋde al huwak yiryiŋ. ¹⁷Be, al uŋkureŋ Adam beleŋ mata buluŋ tiyyiŋde matbe matamiŋ goke teŋ albe kamde kamde mata yufuk bana hinhan. Gega al kura Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ yirde igit igit yird yird bana hej al huwak hitiŋ marbe Al Kuruŋya hugiŋeŋ hej det kuruŋ gayen doyaŋ yirde hinayiŋ. Mata gobe al uŋkureŋ Yesu Kristu beleŋ forok iryiŋ. Al huwak hej hej gobe det kura Al Kuruŋ beleŋ damum moŋ duliŋ al yuneŋ yiriŋ go goyen. ¹⁸Nirgeb Adamyen mata buluŋ uŋkureŋ^b goyen misiŋdebe al tumjaŋ mata buluŋ mar hej gote muruŋgem tamiŋ gega, Yesu Kristuyen mata huwak uŋkureŋ^c goreb Al Kuruŋya hugiŋeŋ hej hej goyen al tumjaŋ hitte forok ird yuntiŋ. ¹⁹Al uŋkureŋ Adam beleŋ Al Kuruŋyen mere pel iryiŋ go misiŋde al budam mata buluŋ mar hitiŋ gega, al uŋkureŋ Yesu Kristu beleŋ Al Kuruŋyen mere gama iryiŋ go hendebe al budam al huwak henayiŋ. ²⁰Moseyen sababe al tumjaŋ mata buluŋmiŋ kuruŋ wor po goyen yeneŋ bebak tinaŋ yeŋ duntiŋ. Goyenpoga mata buluŋbe kuruŋ po hej hi geb, Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ yirde igit igit yird yird matabe hubu hej hi? Hubu hitiŋ yarabe kuruŋ hej mata buluŋ gote tareŋ fole irde hi. ²¹Gogab mata buluŋ misiŋde albe kamde kamde mata yufuk bana hitiŋeŋbe Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristu hitte mat Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ dirde igit igit dirde al huwak dirkeb Al Kuruŋya hugiŋeŋ hitek.

Neŋbe Yesu Kristuya kamtiriŋ

6 ¹Be, gwahade nirgeb daha yetek? Al Kuruŋ beleŋ igit igit dird dird goyen kuruŋ po hiwi yeŋbe mata buluŋ teŋ teŋ niŋ bada ma hetek yiniŋ? ²Gwahade moŋ po! Al kamde detmiŋ tumjaŋ yubul teŋ hanjen gwahade goyen po, neŋ wor mata buluŋbe tumjaŋ yubul titiriŋ. Nirgeb mata buluŋ beleŋ epte ma doyaŋ dirde hiyen geb, megen gar epte ma mata buluŋ teŋ heŋya hitek! ³Neŋbe tumjaŋ Yesu Kristuya uŋkureŋ hej hej ge baptais titiriŋ gote miŋbe yeŋya uŋkureŋ hej kamtiriŋ yara gobe nurde haŋ gogo. ⁴Be, neŋbe gwahade po baptais titiriŋ goya goyenbe Yesu Kristuya hej kamteke mete dirtiŋ yara hitiŋ. Gogab Yesu Kristu goyen Naniŋ beleŋ saŋiŋmiŋ turŋuŋ yaŋ wor po gore isaŋ hiriŋ gwahade goyen po, neŋ manaj gwaha dirke Al Kuruŋ diliŋde al gergeŋ hej hitek.

⁵Be, neŋbe gwaha mat Yesu Kristuya uŋkureŋ hej kamtiriŋ kenem yeŋ huwaryiŋ gwahade goyen po, neŋ wor fudinde Al Kuruŋ beleŋ disaŋ heke huwartek. ⁶Nirgeb Yesu Kristu kuruse hende mayke kamyiŋ

^b **5:18** Al Kuruŋ beleŋ mata igitŋa buluŋya bebak teŋ teŋ he igineŋ ma nawayiŋ inyiŋ goyen meremiŋ pel irde nirŋ goke yitiŋ. ^c **5:18** Mata huwak uŋkureŋ gobe Al Kuruŋyen mere gama irde kuruse hende kamyiŋ goke yitiŋ.

goyenter dufayniniŋ bikkek megen niŋ goyen manaŋ kamyiŋ yeŋ nurde hite. Gogab neŋ gayen mata buluŋ beleŋ epte ma wor po danarde boŋ yeke gote yufukde hitek. ⁷Gobe al kura Yesu Kristuya kuruse hende kamaryum al gobe Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋ bana mat teŋ siŋa iryiŋ geb, gogo mata buluŋ yufuk bana ma hi.

⁸Be, neŋbe Yesu Kristuya tumjaŋ kamtiriŋ kenem al gergeŋ heŋ yenya hite gayenbe fudinde wor po yeŋ nurde hite. ⁹Gobe Yesu Kristube kamtiŋde mat huwaryiŋ geb, sopte ma kamyen yeŋ nurde hite geb, gago dineŋ hime. Fudinde, kamde kamde mata beleŋ epte ma tanaryen. ¹⁰Be, Yesu Kristu kamyiŋ gobe mata buluŋniniŋ pasi ire yeŋbe gogo kamyiŋ. Goyenbe wawuŋ uŋkureŋde po kamyiŋ. Irde Al Kuruŋ deŋem turŋuŋ yaŋ ird ird niŋ hi. ¹¹Ninjeb deŋ wor gwahade po kamamij geb, mata buluŋ yufukde ma hite yeŋ nurdeb Yesu Kristuya heŋ Al Kuruŋ deŋem turŋuŋ yaŋ ird ird niŋ hinayiŋ.

¹²Ninjeb tubul tike mata buluŋ beleŋ ultiŋ kame kamke bida hetek goyen tanarde ma hiyeŋ. Gwaha ma tinayiŋbe mata buluŋ titek dufay goyen po gama irde hinayiŋ geb. ¹³Ninjeb tubul tike ultiŋ kurhan kura gore mata buluŋ teŋ teŋde niŋ det ma hiyyen. Gwaha titŋyebé kamtiŋde mat huwarde al gergeŋ hitiŋ haŋ geb, ultiŋ goyen Al Kuruŋ beleŋ mata huwakde niŋ det irde meteŋ unyeŋ yeŋ Al Kuruŋ unnayiŋ. ¹⁴Deŋbe Moseyen saba gote yufuk bana ma haŋ. Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ dirde igiŋ igiŋ dirde hi bana goŋ haŋ. Ninjeb mata buluŋ beleŋ epte ma wor po doyəŋ dirde hiyeŋ.

Neŋbe mata huwak teŋ teŋ mar

¹⁵Ninjeb daha titek? Neŋbe Moseyen saba gote yufuk bana ma hite, irde Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ dirde igiŋ igiŋ dirde hi bana goŋ hite geb, mata buluŋ teŋ hitek? Moŋ, epte ma gwaha titek! ¹⁶Be, deŋbe al kurate meteŋ mar dulŋeŋ heŋ yende yufukde hitek yeŋ nurde gwaha tinayiŋbe al gote mere po gama irde meteŋ dulŋeŋ teŋ teŋ mar henayiŋ goyen go ma nurde haŋ? Gwahade goyen po, deŋ beleŋ mata buluŋ gama irde hinayiŋbe gote yufuk bana heŋ Al Kuruŋ diliŋde al kamtiŋ hinayiŋ. Munaŋ Al Kurunyen mere nurde gama irde hinayiŋbe gote yufukde heŋ al huwak henayiŋ. ¹⁷⁻¹⁸Be, bikkeŋ deŋbe mata buluŋ yufuk bana po heŋ gote meteŋ mar hinhan. Goyenpoga gayenterbe Al Kurunyen mere saba dirke nurdeb bitiŋde mat fudinde wor po gama irde haŋ. Irkeb yeŋ beleŋ mata buluŋ bana mat dad siŋa dirde mata huwak yufuk bana dirtiŋ haŋ. Ninjeb goke Al Kuruŋ igiŋ wor po nud uneŋ hite. ¹⁹Mere tihim gayen dindiker keŋkela bebak titek moŋ geb, megen niŋ marte matare mat momoŋ direŋ tihim. Be, bikkeŋ deŋbe ultiŋ kurhan kura mata buluŋ Al Kuruŋ diliŋde tikiŋ miŋyan goke uneŋ hinhan. Irde mata kura Al Kurunyen mere ma nurde hanjen marte mata gama irke mata buluŋtiŋbe

kuruŋ wor po heŋ hinhan. Gwaha teŋ heŋbe mata buluŋ kuruŋ gote yufuk bana po hinhan. Gega gayenterbe ultiŋ goyen tumŋaŋ yumulgaŋ teŋ mata huwak niŋ unnayiŋ. Irdeb yende yufukde heŋ mata huwak teŋ hinayiŋ. Irkeb Al Kuruŋ diliŋde wukkeŋ dinyeŋ.

²⁰ Be, bikkeŋ deŋ goyen mata buluŋ yufuk bana heŋ gote meteŋ mar hinhanyabe mata huwak gote yufuk bana ma heŋ mata huwak goke dufay ma heŋ hinhan. ²¹ Go mata teŋ hinhan goke gayenterbe memyak nurde haŋ. Goyenpoga gwaha teŋ hinhanyabe igineŋ igit̄ dahade kura yawaramiŋ? Hubu wor po. Fudinde, mata teŋ hinhan gote murungem funaŋdebe kamde kamde gogo po. ²² Gega gayenterbe Al Kuruŋ beleŋ mata buluŋ bana mat dumulgaŋ tike Al Kuruŋyen meteŋ mar hitiŋ haŋ. Ningeb gor mat Al Kuruŋ diliŋde wukkek hetek mata go po teŋ teŋbe kame gote murungembe Al Kuruŋya hugijeŋ heŋ heŋ mata goyen tenayiŋ. ²³ Gwahade goyen po, mata buluŋ gote murungembe hugijeŋ kamde kamde gogo. Munaj Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristuya heŋ heŋ goke teŋ detmiŋ kura Al Kuruŋ beleŋ damum moŋ duliŋ duntiŋ gobe yeŋya hugijeŋ heŋ heŋ gogo.

Neŋbe Moseyen saba yufuk bana ma hite

7 ¹ Be, kadne yago, deŋbe Moseyen saba nurde haŋ geb merene gayen keŋkela bebak tinayiŋ yeŋ Moseyen saba go hende mere direŋ tihim. Be, albe diliŋ heŋya po Moseyen saba gote yufuk bana hinayiŋ gobe nurde haŋ gogo. ² Be, goke ire uŋyat matare mat dikala direŋ. Be, Moseyen sabarebe bere uŋ yanbe uŋ goyen diliŋ hikeyabe uŋ yufuk bana po hiyeŋ. Gega uŋ goyen kamkeb Moseyen sabarebere gobe uŋ goya po hiriryen yitiŋ goyen yufuk bana ma hiyeŋ. ³ Ningeb uŋ diliŋ hikeya al hoyaq hitte kuyen gobe bere gobe leŋfot innayiŋ. Gega uŋ kamkeb Moseyen sabare uŋya po hiriryen yitiŋ goyen yufuk bana ma hiyeŋ geb, al hoyaq tiyyen goke leŋfot ma innayiŋ.

⁴ Niŋgeb, kadne yago, deŋbe Yesu Kristuya haŋ goke teŋbe yeŋya kuruse hende kamamiŋ yara hamiaŋ haŋ geb, Moseyen saba gote yufuk bana ma haŋ. Gwahade hitiŋ yarabe kamtiŋde mat huwaryiŋ al Yesu gote yufuk bana haŋ. Gwahade haŋ gobe gote igineŋ mata igit̄ Al Kuruŋ hitte forok yird uneŋ hiniŋ yepbe gogo gwahade haŋ. ⁵ Haŋkapyā megen niŋ dufay po gama irde hinhetyabe Moseyen saba gore mata buluŋbe gwahade yeŋ kawan yirde hinhan. Gega mata goyen bebak teŋ yubul titjeŋbe mata buluŋ goyen teŋ teŋ niŋ bininiŋ harde hinhan. Irkeb dufay buluŋ goyen gama irde mata buluŋ teŋ hiteke gote murungem buluŋ, Al Kuruŋ diliŋde hugijeŋ kamde kamde goyen tetek hitiriŋ. ⁶ Goyenpoga gayenter neŋbe Yesu Kristuya kamtiriŋ geb, Moseyen saba gote yufuk bana ma hite. Bikkeŋbe saba gore fere dirtiŋ hinhet gega, gor mat dade siŋa dirtiŋ. Ningeb Moseyen saba bikkek asanđe katiŋ goyen hende

huwardeya ma Al Kuruj niŋ metej teŋ hite. Holi Spirit beleŋ mata gerę̄ duntiŋ goyen hende huwarde metej teŋ hite.

Moseyen sabaya mata buluŋya

⁷Be, gwahade niŋgeb Moseyen saba gobe buluŋ yetek? Epte moŋ! Moseyen saba gore mata buluŋ nikala ma niriyŋ manhan mata buluŋbe dahade goyen bebak ma timewoŋ. Niŋgeb Moseyen sabare, “Al hoyanje det yeneŋ gone yaŋ hemewoŋ yeŋ ma nurnayiŋ,” gwaha ma yitiŋ manhan mata gobe buluŋ yeŋ ma nurmewoŋ. ⁸Goyenpoga Moseyen sabare, “Al hoyanje det yeneŋ gone yaŋ hemewoŋ yeŋ ma nurnayiŋ,” yitiŋ mere goyen nurdeb mata buluŋ go tubul titekdebe mata buluŋ gore bene fakamke al hoyanje det yeneŋ gone yaŋ hemewoŋ yeŋ nudr nudr dufay kurayen kurayen forok yeŋ haŋyen. Moseyen saba go miŋmoŋ manhan mata buluŋ wor kamtiŋ yara tareŋ miŋmoŋ hiwoŋ. ⁹Bikkeŋ Moseyen saba ma nurde hinhem yabe nebe al igiŋ mata buluŋnem moŋ yeŋ nurde hinhem. Gega saba gore gwaha gwaha teŋ hinayiŋ yitiŋ goyen nurmiriŋ gega, saba kuruj goyen epte ma keŋkela gama irtek yeŋ bebak teŋbe nebe mata buluŋ al yeŋ nurmiriŋ. Gobe mata buluŋ kamtiŋ goyen sopte gereŋ hitin yara. ¹⁰Gor mat nebe Al Kuruj diliŋde kamtiŋ hime yeŋ nurmiriŋ. Niŋgeb Moseyen saba gore ne gayen Al Kuruŋya hugiŋeŋ heŋ heŋ beleŋ kerd nuntiŋ yarabe hugiŋeŋ kamde kamde beleŋ kerd nuntiŋ yeŋ nurmiriŋ. ¹¹Fudinde, mata buluŋ beleŋ usi nird nird beleŋ niŋ naŋkenyeŋ Moseyen saba goyen hende harde usi nirke mata buluŋ teŋ hinhem. Niŋgeb Moseyen sabare, “Mata buluŋ gote murungembé kamde kamde gogo,” yitiŋ go gwahade po, Al Kuruj diliŋde kamtiŋ hinhem. ¹²Niŋgeb Moseyen sababe buluŋ? Moŋ! Moseyen saba go muŋ pobe Al Kuruj diliŋde wukkek, irde go bana mere wor wukkek, huwak, irde igiŋ wor po.

¹³Niŋgeb det igiŋ goyen gore ne hitte kamde kamde mata forok irde nunyiŋ? Moŋ, hubu wor po! Mata buluŋ po ga kamde kamde mata forok ird nunyiŋ. Moseyen saba gobe igiŋ gega, mata buluŋ gore po ga saba go hende kamde kamde mata forok ird nunyiŋ. Gobe mata buluŋ go fudinde kawan forok yeŋ yeŋ ge Al Kuruj beleŋ tubul tike gogo kamde kamde mata forok ird nunyiŋ. Gogab Moseyen saba bana mere yitiŋde gor matbe mata buluŋ gobe fudinde buluŋ wor po yeŋ kawan henayiŋ.

¹⁴Be, Moseyen sababe Al Kuruj hitte mat watiŋ yeŋ nurde hite. Gega nebe megen niŋ al po, mata buluŋ beleŋ damu nirtiŋ yara yeŋ yufuk bana po himyen. ¹⁵Irde mata igiŋ po tiye yeŋ nurde himyen gega, gwaha ma teŋ himyen. Gwaha titneŋbe mata gwahade titek ma nirde hiyen goyen po teŋ himyen. Niŋgeb nebe mata gwaha teŋ hime yeŋ ma nurde himyen, kukuwamŋen wor po. ¹⁶⁻¹⁷Goyenbe mata kura titek ma nirde hi gega, mata goyen tiyenbe mata go teŋ teŋ gote miŋbe ne moŋ. Mata buluŋ ne

bana hi gore teŋ hi. Niŋgeb Moseyen saba yingenjbe igoj goyen fudinde yeŋ nurde hime. ¹⁸ Ga dineŋ hime gabe bene bana dufay igoj kura ma hi yeŋ nurde hime geb, gago yeŋ hime. Fudinde, ne megen niŋ al banabe dufay igoj kura ma hi. Niŋgeb gogo mata igoj titek dufay miŋyaŋ gega, goyen gama irde mata teŋ teŋ gobe meteŋeŋ wor po nirde hiyen. ¹⁹ Mata igoj tiye yeŋ nurde himyen goyen titek yarabe mata buluŋ po teŋ himyen. Mata buluŋ titek ma nirde hiyen gega, goyen po teŋ himyen. ²⁰ Niŋgeb ne mata gwaha ma titek nurde himyen mata goyen teŋ himyen gobe nigeŋ ma teŋ himyen. Mata buluŋ teŋ teŋ dufay ne bana hi gore teŋ hiyen.

²¹ Niŋgeb go mata gobe nigeŋ wor po keneŋ bebak teŋ himyen. Mata gobe gahade: ne beleŋ mata igoj kura tiye yeŋ nureŋ goya goyenbe mata buluŋ teŋ teŋ dufay wor ne bana hi. ²² Gobe gahade: Al Kuruj beleŋ bene bana dufay igoj forok ird nuntiŋ geb, Al Kuruŋyen saba goke amaneŋ nurde himyen. ²³ Goyenpoga bene bana kurhanbe saba hoyaq buluŋ kura hi geb, gore mata buluŋ yufukde nerde fere nire yeŋbe Al Kuruŋyen saba bener igoj nurd uneŋ himyen goya arde hike nurde himyen. ²⁴ Goke teŋbe neb gwaha kura teŋ igoj heweŋ yeŋ ma nurde hime geb nigeŋ ge buniŋeŋ wor po nurde hime. Niŋgeb ganuŋ al beleŋ gab mata buluŋ bana po heŋ kattek heŋ hime al gayen nad siŋa nirke igoj heweŋ? Hubu wor po! ²⁵ Gega Al Kuruj beleŋ Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristu inke ne gayen mata buluŋ bana mat nad siŋa niryiŋ geb, goke amaneŋ nurd uneŋ himyen.

Niŋgeb nebe gahade hime: nebe dufay gergeŋ nuntiŋdebe Al Kuruŋyen saba gama irde hime. Gega megen niŋ dufay buluŋ beleŋ manaŋ nuluŋ teŋ hi.

Holi Spiritya heŋ heŋ mata

8 ¹ Niŋgeb al kura Yesu Kristuya haj marbe Al Kuruj beleŋ mata buluŋmiŋ gote muruŋgem ma yunyeŋ. ² Gobe Yesu Kristuya hireke al gergeŋ nirtiŋ Holi Spirit gote saŋiŋ gore mata buluŋya kamde kamdeyat tareŋ bana mat nad siŋa niryiŋ geb, gago dineŋ hime. ³ Neŋbe megen niŋ dufay buluŋ goyen miŋyaŋ mar geb, Moseyen sabare yitiŋ goyen epte ma keŋkela gama irtek hite. Niŋgeb Moseyen saba gore epte ma igoj dirtek hinhin. Irkeb Al Kuruj beleŋ mata buluŋniniŋ halde duneŋ yeŋbe Urmij teŋ kerke kateŋbe neŋ gahade ga po heŋ forok yiriŋ. Irde mata buluŋniniŋ ge teŋ yiŋgeŋ Al Kuruj galak iryiŋ. Irkeb Al Kuruj beleŋ megen niŋ marte mata buluŋ goyen Yesu Kristu uliŋde irde alyen mata buluŋ gote muruŋgem unyiŋ. ⁴ Al Kuruj beleŋ meteŋ go tiyyiŋ gobe Moseyen sabare mata huwak niŋ yitiŋ goyen neŋ hitte keŋkela wor po forok yeŋ hiyeŋ yeŋbe meteŋ gogo tiyyiŋ. Niŋgeb neŋbe megen niŋ dufay buluŋ go ma gama irdeb Holi Spirityen dufay po gama irde hityen.

⁵ Be, al kura megen niŋ dufay gama irde haj marbe uliŋde aman hetek dufay goyen po gama irde hitek nurde hanjen. Goyenpoga al kura Holi

Spirityen dufay gama irde haŋ marbe Holi Spirit beleŋ igin nurde hitek mata goyen po teŋ hitek nurde haŋyen. ⁶Fudinde, al kura megen niŋ dufay gama irde hiyen al gobe Al Kuruj diliŋde kamtiŋ hiyen. Gega Holi Spirit beleŋ dufaymiŋ doyaŋ irde hiyen al gobe Al Kuruj diliŋde al gergerj heŋ biŋ kamke igin hiyen. ⁷Gega megen niŋ dufay po gama irde hiyen al gobe Al Kuruj asogo irde hiyen. Go al gobe Al Kuruŋyen saba gama ma irde hiyen. Irde epte ma gama irtek hiyeŋ. ⁸Al gwahade megen niŋ dufay buluŋ beleŋ doyaŋ yirtiŋde po haŋ marbe epte ma wor po Al Kuruj beleŋ amajeŋ nurtek mata goyen teŋ hinayıŋ.

⁹Gega deŋ banabe Holi Spirit hi geb, megen niŋ dufay beleŋ ma doyaŋ dirde hi. Holi Spirit beleŋ doyaŋ dirde hi. Gega al kura Holi Spirit miŋmoŋ kenem al gobe Yesu Kristuyen al moŋ. ¹⁰Gega deŋ goyen Yesu Kristuya haŋ kenem mata buluŋ niŋ teŋ ultiŋbe bida henayıŋ gega, Al Kuruj diliŋde al huwak henayıŋ geb tontiŋbe yeŋya hinayıŋ. ¹¹Irde Al Kuruj Yesu Kristu kamtiŋde mat isaŋ hiriŋ al gote Holi Spirit beleŋ deŋ bana hi kenem Yesu kamtiŋde mat isaŋ hiriŋ al Al Kuruj beleŋ Holi Spirit dunyeŋ. Irke ultiŋbida henayıŋ goyen kame sopte gergerj yirke hugiŋeŋ hinayıŋ.

¹²Ningeb, kadne yago, neŋbe yeŋ beleŋ gwaha diryiŋ goke wol hetek mata kura hi. Mata gobe megen niŋ dufay buluŋ ulniniŋde aman hetek goyen ma po gama irde hitek go goyen. ¹³Gobe megen niŋ dufay gama irde hinayıŋbe Al Kuruj diliŋde kamtiŋ hinayıŋ gega, ultiŋde mata buluŋ teŋ teŋ dufay goyen Holi Spirityen tareŋde yubul tinayıŋbe Al Kuruŋya hugiŋeŋ hinayıŋ geb, gago dineŋ hime. ¹⁴Be, Al Kuruj dirŋeŋ weŋ fudinde wor pobe Al Kuruŋyen Holi Spirit beleŋ doyaŋ yirde yukuŋ hi mar gogo. ¹⁵Al Kuruj beleŋ Holi Spirit dunyiŋ gobe bikkeŋ kamde kamde niŋ kafura heŋ hinhan dufay bana goŋ sopte mulgaŋ heŋ heŋ ge ma dunyiŋ. Gwahade yarabe dirŋeŋ weŋ heŋ heŋ ge Holi Spirit dunyiŋ. Ningeb yende saŋiŋde Al Kuruj goyen eke merere, “Ado, Ado” ineŋ hityen. ¹⁶Fudinde, Holi Spirit neŋ bana hi goreb bininiŋde wor po, “Deŋbe Al Kuruŋyen dirŋeŋ weŋ,” dineŋ hiyen. ¹⁷Irde neŋbe Al Kuruŋyen dirŋeŋ weŋ kenem kame yende det gote miŋ mar hiniŋ. Goyenbe kanduk Yesu Kristu beleŋ yinyiŋ gwahade neŋ manaj goyen bana hitek. Gogab Al Kuruŋyen tareŋ turŋuŋ yaŋ wor po yeŋ beleŋ Yesu Kristu untilgoyen neŋ manaj tetek. Irkeb yeŋya neŋya tumŋaŋ Al Kuruŋyen det gote miŋ mar hiniŋ.

Kame Yesu Kristu tareŋmiŋ turŋuŋ yaŋ kentek

¹⁸Be, Al Kuruŋyen saŋiŋ turŋuŋ yaŋ wor po kame neŋ hitte forok yiyyeŋ gobe igin wor po geb, gayenter kanduk yeneŋ hite gabe det dirŋeŋ yeŋ nurde hite. ¹⁹Fudinde, tareŋmiŋ turŋuŋ yaŋ gobe fudinde wor po forok yiyyeŋ geb, megeŋya naŋkiŋya, irde det kuruj gayen gare dagehen

ga Al Kuruj beleq dirjeq wej kawan forok yirke yentek yej nurdeb goke po doyaq hej haq. ²⁰Megenja naŋkiŋya, irde det kuruj gayenbe Al Kuruj beleq dufaymiq kiriyiq goyen gama ird ird niq soq hamiq gobe momiŋonde ma soq hamiq. Al beleq mata buluŋ tikeb det kuruj gayen wor Al Kuruŋyen dufay gama ird ird niq soq hamiq. Gwaha tiyamiq gobe Al Kuruj beleq gwahade po henayiq yej dufay kiriyiq geb, gogo tiyamiq. Goyenpoga sopte igiq hetek nalu niq doyaq hej haŋyen. ²¹Goyen natureb det kuruj gayenbe buluŋ hitiŋde mat Al Kuruj beleq sopte yade gergeq wor po yiryeq. Irde Al Kuruj dirjeq wej gobe mata buluŋ yufukde mat yad siŋa yirke Al Kuruŋyen tareŋmiq turŋuŋ yaŋ goyen bana hinayiq gwahade goyen po, det kuruj gayen wor gwahade po hej hinayiq.

²²Be, det kuruj Al Kuruj beleq yiryiq gabe buluŋ hitiŋde mat waŋ waŋ gayenter wor buluŋ hitiŋ goyen bana po hej uliq misiq nurde haq gobe nurde hite. Yej uliq misiq nurde haŋyen gobe bere kura diriŋ kawaŋ kere yej uliq misiq kateq hiyen go gwahade goyen. ²³Goyenbe yej po moŋ. Neŋ manaq bininiq bana misiq nurde hityen. Neŋbe Al Kuruj beleq duneq yej biŋa tiyyiq gote igineq meheŋde wor po Holi Spirit goyen titiriŋ mar. Goyenpoga neŋ gayen wor kanduk bana hej misiq nurde hityen. Irde misiq nurde heŋyabe Al Kuruj beleq neŋ gayen dirjeq wej wor po dirde ulniniq manaq buluŋ hitiŋde mat gergeq wor po yiryeq yej goke po doyaq hej hityen. ²⁴Neŋbe kame Al Kuruj beleq gwaha diryeq yej nurde doyaq hej hinhet geb, Al Kuruj beleq dumulgaŋ tiyyiq. Gega det kura tetek yej goke doyaq hej hityen goyen bikken titiŋ kenem goke ma doyaq hej hitek. Ganuŋ al beleq det kura bikken titiŋ goyen temewoŋ yej nurde goke doyaq hej hiyer? Hubu wor po. ²⁵Gega neŋbe det kura yawartek goyen go ma yawartiŋ geb, goke doyaq hej hityen gega, goke piŋeq ma hej hityen.

²⁶Be, neŋ gayen kanduk bana hite gega, Al Kuruŋyen saŋiq turuŋ yaŋ wor po goyen goke doyaq hej hej goreb tareŋ dirde hiyen gwahade goyen po, Holi Spirit wor neŋ dufayniniq tareŋ moŋ gayen faraq durde hiyen. Neŋbe goke kura Al Kuruj gusuŋaq irtek yej ma nurde hityen gega, Holi Spirit yinŋen po nende gasun teŋ Al Kuruj esen mere irde hiyen. Yeŋbe gwaha teŋ heŋyabe neŋ ge bunijeq wor po nurdeb biŋde misiq kuruj kateq heŋya Al Kuruj mere irde hiyen. Misiq kateq hiyen gobe epte ma gwahade yej nurde tagaltek. ²⁷Irde Holi Spiritbe Al Kuruŋyen alya bereya faraq yureŋ yej Al Kuruŋyen dufaymiq po gama irde gusuŋaq irde hiyen. Ningeb neŋ alyen dufay keŋkela keneŋ hiyen al Al Kuruŋbe Holi Spirit beleq dufay dahade kerde gusuŋaq irde hi goyen keŋkela nurde hiyen.

²⁸Irdeb al kura Al Kuruj beleq dufaymiq kerde hoy yirkeb yej ge amaneq nurde uneq haq mar hitte mata forok yej haq kuruj gobe Al Kuruj beleq yad bul yirdeb mel goyen igiq hej mat yirde hi gobe

nurde hite. ²⁹Gobe Al Kuruj belej alya bereyamiŋ hetek mar bikkeŋ nurd yunεŋbe Urmij yara henayıŋ yeŋ basıja yiryiŋ geb, gogo dirde hi. Gogab Urmij gobe Al Kuruŋyen dirjeŋ weŋ hitiŋ mar gote urmij mataliŋ hiyyeŋ. ³⁰Al Kuruj be alya bereyamiŋ bikkeŋ basıja yirtiŋ goyen hoy yiryiŋ. Irde hoy yirke watiŋ mar goyen al huwak yiryiŋ. Irde al huwak yirtiŋ mar goyen dejen turŋuŋ yaŋ yiryiŋ.

Al Kuruŋyen amaŋ dufaybe kuruŋ wor po

³¹Ninjeb Al Kuruj belej igit gwaħa diryiŋ goke dha yetek? Irde Al Kuruj belej neŋ faraŋ durde hi kenem ganuŋ al belej asogo dirnayıŋ? Hubu wor po! ³²Al Kuruj be Urmij yende wor po goyen urne yeŋ be ma hiriŋ. Gwaha titnejbe neŋ megen niŋ mar kuruj gake nurde megen gar teŋ kerke kateŋ kamyiŋ. Ninjeb Yesu Kristu basıja irtek wor gogo dunyiŋ geb, det hoyaj duneŋ duneŋ niŋ kama hiyyen yeŋ nurde haŋ? Moŋ, kama ma heŋ kuruj po duneŋ hiyen. ³³Al Kuruj yiŋger po basıja yirtiŋ mar goyen al huwak yiryiŋ. Ninjeb ganuŋ al belej Al Kuruj belej basıja yirtiŋ mar goyen merem yaŋ yirnayıŋ? Hubu wor po! ³⁴Be, Yesu Kristube neŋ ge teŋ kamyiŋ. Irde kamyiŋde mat huwaryiŋ. Huwardeb Doyaŋ Al Kuruj hejbe Al Kuruj haniŋ yase belej mat keperde neŋ ge teŋ Al Kuruj gusuŋaŋ irde hi. Ninjeb ganuŋ al belej merem yaŋ dirde gote muruŋgem buluŋ dunyeŋ? Hubu wor po! ³⁵Irde ganuŋ al belej Yesu Kristu belej bubulkuijne wor po yeŋ nurd duneŋ hi bana goŋ mat dad siŋa diryen? Hubu wor po! Kanduk kurayen kurayen yeneŋ hitek, ulniniŋ misiŋ kateŋ hitek, al hoyaj belej buluŋ buluŋ dirde hinayıŋ, biŋge kamde hitek, ulniniŋ umja miŋmoŋ hitek, det buluŋ kura forok yeŋ buluŋ dirtek hinayıŋ, irde fuleja mata forok yeŋ hinayıŋ kuruj gore Yesu Kristu belej neŋ gayen bubulkuijne wor po yeŋ nurd duneŋ hi goyen igit walnayıŋ? Epte moŋ! ³⁶Ninjeb yeŋ ge kanduk gwahade yentek goke Al Kuruŋyen asaŋde gahade katiŋ hi:

“Ge goke teŋ nejbe hugiŋen al belej mudunke kamtek belŋejde po kuŋ hityen.

Irde nejbe sipsip gasa yirke kamde haŋyen go gwahade goyen hityen,” yitiŋ. *Tikiŋ 44:22*

³⁷Be, nejbe yitiŋ gwahade po kanduk bana hityen gega, neŋ gayen bubulkuijne wor po yeŋ nurd duneŋ hi al Yesu Kristu faraŋ durke kanduk karkuwaŋ gwahade goyen fole wor po yirde hityen. ³⁸Fudinde, Al Kuruj belej neŋ ge amanęŋ wor po nurd duneŋ hi. Ninjeb dufaynerbe fudinde wor po gahade nurde hime: kamtek ma hitek yara kura, Al Kuruŋyen miyoŋ wet ma uŋgura, haŋka ma kame, irde det sanjiŋ miŋyaŋ yara kura, ³⁹irde det naŋkiŋde niŋ wet ma det megej biŋde niŋ wet ma det megen gar niŋ kurayen kurayen gore Doyaŋ Al Kuruŋninij Yesu Kristu niŋ teŋ Al Kuruj belej neŋ bubulkuijne wor po yeŋ nurd duneŋ hiyen goyen epte ma wor po walnayıŋ.

Israel mar

9 ¹Be, nebe Yesu Kristuya har geb, mere dinen hime gabe fudinde dinen hime. Usi ma wor po tej hime. Bener fudinde yej nurdeya dinen hime. Holi Spirit wor merene gayen fudinde yej nurde hi. ²Be, bene biydebe Israel mar niij hugijej kandukjej nurdeb buniyej wor po nurde himyen. ³Ninjeb nigen mijde niij alya bereya goyen faraj yurmewoŋ wor po yej nurde himyen. Goke tejbe belej kura hi kenem mel gore nere gasuj tej Yesu Kristu nurd unkeb nebe yende gasuj tejbe Yesu Kristu tubul tej gisaw kuŋbe Al Kuruŋyen bearar bana hej yej nurde himyen. ⁴Be, nigen mijde niij albe Israel mar gogo. Mel gobe Al Kuruŋ belej dirjej wej yirke tareŋmiŋ turjuŋ yan goyen bana hinhan. Al Kuruŋbe mel goya biŋa kura tarej po tegbe Moseyen saba manaq yunyiq. Irde Al Kuruŋyen ya balem bana doloj ird ird mata yikala yiryiq. Irde mel goyen gwaha gwaha yirej yej biŋa hoyaq hoyaq manaq tej hinhan. ⁵Mel gobe Yuda marte hakwamiŋ wor po mijde mat watiq. Yesu Kristube Al Kuruŋ, det kuruŋ gayen doyaŋ yirde hi al. Niŋgeb yej po ga hugijej turuŋ irde hitek hi. Fudinde wor po.

⁶ Be, Israel mar gobe tumjaŋ Yesuyen alya bereya Israel mar fudinde wor po hewoŋ gega, gwahade ma haŋ. Niŋgeb Al Kuruŋ belej mel goyen hitte biŋa tiyyiq gobe sorkok hiriŋ yej nurtek? Moŋ, sorkok ma hiriŋ. Israel marbe Al Kuruŋ belej basiaŋ yiryiq gega, tumjaŋ ma basiaŋ yiryiq. Al kura po basiaŋ yiryiq geb, gogo al tumjaŋ ma Yesuyen alya bereya hitiq. ⁷Mel gobe tumjaŋ Abrahamyen mijde mat watiq gega, go kuruŋ gobe tumjaŋ Abrahamyen dirjej wej ma hamiq. Gokeb bikken Al Kuruŋ belej, “Aisakyen mijde mat forok yej hinayiq go muŋ po gab diriŋge wej henayiq,” inyiq gogo. ⁸Ninjeb mere gote miŋbe Abrahamyen dari po gama irde diriŋ yitiq gobe Al Kuruŋyen dirjej wej moŋ. Munaŋ Al Kuruŋ belej Abraham hitte biŋa tiyyiq goyen gama irde diriŋ forok yitiq go po ga Abrahamyen dirjej wej wor po. ⁹Be, Al Kuruŋ belej Abraham hitte biŋa tiyyiq mere gobe gahade: “Dama kura imoyerter nalu kirtiq hi goyenter gab sopte mulgaŋ hej ge hitte wayen. Goyenterbe berge Sarabe diriŋ al diriŋ kura kawaŋ kiryej,” yitiq hi.

¹⁰Goyenbe go muŋ po moŋ. Aisak berem Rebeka urmiŋ waraŋ gote naniŋbe uŋkureŋ Aisak po. Aisak gobe nej Israel mar kuruŋ gate asininiq. ¹¹⁻¹²Goyenbe Aisak urmiŋ waraŋ kalpaŋ goyen forok yej mijmoŋdebe Al Kuruŋ belej Rebeka goyen, “Itiŋbe kulinde meteŋ al hiyyeq,” inyiq. Go mere gobe diriŋ irawa go kawaŋ hej mata igiq daw ma buluŋ daw goyen tike yeneŋya ma gwaha yiriŋ. Al Kuruŋ belej bikkeŋ dufaymiŋ kiryej go po gama irde kulinj go basiaŋ iryiq. Niŋgeb Al Kuruŋ belej gwaha iryiq gobe yeŋbe alyen mata keneŋbe basiaŋ ma

yirde hiyen, dufaymiinde igit̄ nurd yunen̄be basīja yirde hiyen goyen dikala dirde hi. ¹³Nin̄geb mata goke Al Kuruŋyen asan̄de gahade katī hi:

“Nebe Yekop goyen bubulkujne wor po yēj nurde unēj hime.

Munāj Isobe gwahade ma nurd unēj hime,” yitīj. *Malakai 1:2-3*

¹⁴Nin̄geb daha yetek? Al Kuruŋ belēj go tiyyīj goke tēj yējbe mata huwak ma tiyyīj yetek? Epte mōj! ¹⁵Al Kuruŋ belēj matamīj goke tēj Mose gaha inyij:

“Dufayner al kura bunījē ire yējbe gwaha po irēj.

Irde al kura igit̄ ire yējbe gwaha po irēj,” yitīj hi. *Yumulgaŋ 33:19*

¹⁶Nin̄geb Al Kuruŋ yīn̄gen̄ po gab ganūj al kura bunījē ire yējbe gwaha irēj. Munāj al belēj dufaymiinde Al Kuruŋ belēj basīja nirwōj yēj nuryēj, irde mata igit̄ tēj himeke gab gwaha niryēj yēj kurut yēj hiyēj gore epte ma Al Kuruŋ belēj bunījē irēj. ¹⁷Al Kuruŋbe matamīj gwahade geb, Isip nāja doyāj al kuruŋ Fero gobe meremīj pel ird ird nīj basīja irdeb gaha inyij: “Ge hittebe sañijn̄e tur̄uŋ yāj wor po goyen kawan forok irmeke al megen hike kwa kuruŋ gore nurdeb ne nīj nurnayīj yēj dufay kerdeb gogo ge gayen doyāj al kuruŋ girmirīj,” inyij. ¹⁸Nin̄geb Al Kuruŋbe dufaymiinde al kura bunījē ire yējbe bunījē irēj. Irde al kura meremij pel ird ird nīj tonaj tarēj ire yējbe gwahade po irēj.

¹⁹Be, Al Kuruŋbe gwahade hi goke al kura dufaymīj sōj hekeb, “Al Kuruŋ belēj nēj gayen mata gwaha gwaha tēj hinayīj yēj yingende dufay po gama irde basīja dirtīj kenem daha mat dufaymīj waltek? Epte mōj! Nin̄geb mata bulūj tēj hityen gobe nindikēj ma forok yirde hityen gega, danīj Al Kuruŋ belēj mata bulūjninīj ge merem yāj dirde hiyen? Gobe igit̄ mōj,” yēj hanjen. ²⁰Goyenpoga dējbe al dahade geb, gwaha yēj hāj? Nēj al megen nīj gare Al Kuruŋ belēj dufaymīj gama irde daha kura diryēj goyen goke epte ma, “Danīj gahade dirāj?” intek. Mata gobe det kura al kura belēj irēj gore tigiri tējbe irēj al goyen, “Danīj gahade niraj?” ma inyēj go gwahade goyen. ²¹Be, kuwe yase yird yird albe wōja tēj kuwe yase gwahade yirēj yēj nurdeb dufaymīj go po gama irde yiryēj. Kuwe yase kura metej kuruŋ unēj unēyen irēj yējbe gwahade po irēj. Munāj kuwe yase kura metej mali untek goyen ire yējbe igit̄ ala irēj.

²²Nin̄geb Al Kuruŋ wor mata gwahade goyen po tēj hiyen. Yējbe mata bulūj mar goyen beararmīj kawan po kennayīj, irde tarēmj̄īj wor kenēj bebak tinayīj yēj nurde gwamūj yure yējbe igit̄ gwamūj yuryēj. Gega yējbe bemel ma gwaha yirde ulyānde doyāj hēj hēj nīj pīnēj ma irde hiyen. Gobe dufaymīj po gama irde gwaha tēj hi geb, al kura belēj goke epte ma innayīj. ²³Munāj al kura Al Kuruŋyen bunījē dufay bana po hāj mar goyen kurabe nēj gago. Nējbe Al Kuruŋyen san̄j tur̄uŋ yāj wor po goyen kennayīj yēj bikkēj gitik diryīj geb,

tareñmiŋ turŋuŋ yaŋ goyen neŋ gayen dikala direŋ yeŋ nurde hin hin. Goyenbe al kura beleŋ epte ma, “Daniŋ yeŋ po gwaha yirde hi?” innayiŋ. ²⁴ Neŋbe Al Kuruŋ beleŋ hoy diryiŋ gega, al miŋ uŋkurenđe mat po ma hoy diryiŋ. Neŋ kurabe Yuda mar, kurabe al miŋ hoyas Yuda mar moŋ gayen hoy diryiŋ. ²⁵ Al Kuruŋ beleŋ gwaha diryiŋ goke mere basaŋ almiŋ kura Hosea beleŋ Al Kurunyen mere gahade kayiŋ:

“Ne beleŋ alya bereya nere ma hinhan goyen yadeb ‘Nere alya bereya,’ yineŋ.

Irde al miŋ hoyas goyen bubulkujne wor po yeŋ ma nud yuneŋ hin hem goyen yadebe ‘Diriŋne yago, bubulkujne wor po’ yineŋ.’ ^{yitiŋ hi.} Hosea 2:23

²⁶ Irdeb,

“Naŋa kurar kura Al Kuruŋ beleŋ, ‘Deŋbe nere alya bereya moŋ,’ yinyiŋde gor po kamebe,

‘Mel gabe Al Kuruŋ gwahader hitiŋ gote alya bereya’ yinyeŋ,” yitiŋ hi. Hosea 1:10

²⁷ Be, Al Kurunyen mere basaŋ al Aisaia beleŋ Israel mar niŋ gahade tareŋ po tagalyiŋ:

“Israel marbe budam wor po, makaŋde niŋ sawsawa yara.

Goyenpoga Al Kuruŋ beleŋ al tumŋaŋ ma yawaryeŋ, al tapum muŋ po yawaryeŋ.

²⁸ Gobe Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ alya bereya megen haŋ kuruŋ goyen hitte mere tiyyiŋ gote igineŋ araj po forok iryeŋ geb gogo,” yitiŋ hi. Hosea 10:22-23

²⁹ Mere gobe Aisaia beleŋ asaŋmiŋ bana goj meheŋ beleŋbe gahade kayiŋ goya tuŋande. Meremiŋbe gahade:

“Doyaŋ Al Kuruŋ saŋiŋmiŋ kuruŋ wor po beleŋ diriŋniniŋ kura yubul ma teŋ tumŋaŋ gwamuŋ yuryiŋ manhan neŋbe Sodomya Gomoraya taunde niŋ mar yara hitewoŋ,” yitiŋ hi. Hosea 1:9

Israel marbe Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ ma irde haŋ

³⁰ Niŋgeb goke teŋ neŋbe gaha po yetek: al miŋ hoyas Yuda mar moŋ, mata huwak teŋ teŋ niŋ dufay ma heŋ haŋ mar beleŋ Yesu Kristu niŋ dufaymiŋ tareŋ irdeb Al Kuruŋ diliŋde al huwak hitiŋ haŋ. ³¹ Munaj Yuda marbe Moseyen sabare mata huwak niŋ yitiŋ goyen gama ird ird niŋ kurut yeŋ hanjen gega, Al Kuruŋ diliŋde al huwak ma hitiŋ haŋ.

³² Goyenbe Israel mar gobe dahade niŋ al huwak ma hitiŋ haŋ? Mel gobe Yesu niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irtiŋbe mata igit teŋ gab al huwak hetek yeŋ nurde hanjen geb, gogo soŋ haminj. Gobe al kura hora go ma keneŋbe

kukuhuk urde takteŋ mayyen go gwahade yara tiyamiŋ. ³³Goke teŋbe Al Kurunyen asanđe gahade katiŋ hi:

“Ga kennaj.

Ne beleŋ Yerusalem taunde hora kura kereŋ.

Irkeb albe kukuhuk yurde yakteŋ gasa yiryeŋ.

Irde hora kuruŋ kura kereŋ.

Irkeb albe gore yirkeb yakteŋ gasa yirke kateŋ buluŋ po henayiŋ.

Gega al kura yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ irnayiŋ marbe epte ma memya hetek hinayiŋ,” yitiŋ hi. *Aisaia 8:14; 28:16*

10 ¹Be, kadne yago, ne bener gabe Israel mar goyen Al Kuruŋ beleŋ yumulgaŋ tiwoŋ yeŋ nurdeb Al Kuruŋ gasuŋŋaj irde himyen.

²Mel gobe Al Kuruŋ niŋ meteŋ titek wor po nurde hanjen gobe fudinde yeŋ iŋiŋ tagaleŋ. Gega go teŋ hanjen gobe Al Kuruŋbe gwahade yeŋ keŋkela ma bebak teŋya gwaha teŋ hanjen. ³Mel gobe Al Kuruŋ diliŋde al huwak heŋ heŋ beleŋ gobe Al Kuruŋ hitte mat watij goyen ma nurdeb yiŋgeŋde saŋiŋde al huwak hiniŋ yeŋ kurut yeŋ hanjen. Niŋgeb al huwak heŋ heŋ beleŋ fudinde goyen gama ma irde hanjen. ⁴Goyenbe al kura Yesu Kristu niŋ dufaymiŋ tareŋ iryenbe Al Kuruŋ beleŋ al huwak inyeŋ. Niŋgeb goke teŋbe Yesu Kristu beleŋ Moseyen saba goyen pasi kiryiŋ.

⁵Be, Mosebe sabamiŋ gama irde al huwak heŋ heŋ goke gahade kayyiŋ: “Al kura sabamiŋ gama irde hiyeŋ albe saba gore po tareŋ irke hiyeŋ,” yitiŋ hi. ⁶Gega Yesu niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irde Al Kuruŋ diliŋde huwak hitiŋ marbe gaha yeŋ hinayiŋ: “(Yesu Kristube bikkeŋ megen gar katyiŋ gega, go ma nurdeb Yesu teŋ megen gar kateŋ kateŋ niŋ yeŋ heŋbe) dindiken uliŋ, ‘Ganuŋ beleŋ Al Kuruŋyen gasuŋde hurkuyen?’ ma yenayiŋ. ⁷Irde (Yesu Kristube bikkeŋ kamyiŋde mat huwaryiŋ gega, go ma nurdeb al kamtiŋ gasuŋde mat Yesu go teŋ waŋ waŋ ge yeŋ heŋbe) dindiken uliŋ, ‘Ganuŋ al beleŋ al kamtiŋde gasuŋde kurkuyen?’ ma yenayiŋ,” yitiŋ hi.

⁸Mere gote miŋbe gahade: “Al Kuruŋ diliŋde huwak heŋ heŋ mere gobe gisaw inor ma hi. Ketaltiŋde hi, mohoŋtiŋde hi, irde bitiŋ bana hi.” Mere gobe dufaytiŋ tareŋ ird ird mere, neŋ beleŋ tagalde tukuj hityen gogo.

⁹Niŋgeb mere go yitiŋ gwahade po, al kura biŋde mat wor po Al Kuruŋ beleŋ Yesu go kamtiŋde mat isaj hiriŋ goyen fudinde yeŋ dufaymiŋ tareŋ iryen, irde yiŋgen mohoŋde wor po, “Yesube Doyaŋ Al Kuruŋ,” yiyyenbe Al Kuruŋ beleŋ al go tumulgaŋ tiyyen. ¹⁰Fudinde, al kura Yesu niŋ biŋde mat dufaymiŋ saŋiŋ irke Al Kuruŋ beleŋ al huwak inyeŋ. Irde dufaymiŋ tareŋ irtiŋ goyen mohoŋde mat kawan po tagalkeb Al Kuruŋ beleŋ tumulgaŋ tiyyen. ¹¹Goke teŋbe Al Kuruŋyen asanđebe, “Al kura yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ irtiŋ marbe epte ma yeŋ ge memya hetek hinayiŋ,” yitiŋ hi.

¹²⁻¹³Niŋgeb yitiŋ gwahade po, Yuda mar ma al miŋ hoyan Yuda mar moŋ goyen tumjaŋ ala Al Kuruŋ beleŋ gwaha yiryeŋ. “Al kura gore Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ faraŋ duri yeŋ hoy irnayiŋ marbe tumjaŋ yumulgaŋ tiyyen,”

yiriŋ geb, yeŋbe al kura faraŋ niŋ hoy irnayıŋ mar tumjaŋ gote Doyaŋ Al Kuruŋ hiyyen. Irde go mar goyen guram yirde saŋiŋ wor po yirde hiyeŋ.

¹⁴Goyenbe al kura Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ dufaymiŋ tareŋ ma iryenbe daha mat hoy iryen? Irde yende mere momoŋmiŋ kura muŋ ma nuriŋ kenem daha mat yeŋ ge dufaymiŋ tareŋ iryen? Irde yeŋ ge al kura beleŋ ma tagalkeb daha mat nuryeŋ? Epte moŋ. ¹⁵Irde mere goyen tagal tagal niŋ hulyaŋ ma yirnayıŋbe ganuŋ mar beleŋ daha mat mere goyen tagalnayıŋ? Hubu wor po. Goke teŋbe gahade Al Kuruŋyen asaŋde katij hi: “Al kura kuŋ Al Kuruŋyen mere igiŋ goyen tagalde hiyeŋ al gobe Al Kuruŋ beleŋ igiŋ wor po kinyeŋ,” yitiŋ.

¹⁶Goyenpoga Yuda marbe tumjaŋ ma Yesu niŋ yitiŋ mere igiŋ goyen nurde dufaymiŋ saŋiŋ iramiŋ. Kura po ga gwaha tiyamiŋ. Ningeb goke teŋbe Aisaia beleŋ, “Doyaŋ Al Kuruŋ, mere tagalde hiteke ganuŋ al beleŋ fudinde yeŋ nurde dufaymiŋ tareŋ irnayıŋ? Hubu wor po,” yiriŋ. ¹⁷Ningeb al kura Yesu Kristu niŋ dufaymiŋ tareŋ ire yeŋbe meremiŋ wa nurde gab dufaymiŋ saŋiŋ iryen. Goyenbe mere igiŋ goyen daha mat nuryeŋ? Gobe al kura beleŋ Yesu Kristuyen mere goyen tagalke gab nuryeŋ. ¹⁸Goyenbe gusuŋaŋ kura dire? Israel marbe mere igiŋ goyen ma nuramiŋ? Moŋ, nuramiŋ. Ningeb goke teŋbe Al Kuruŋyen asaŋde gahade katij hi:

“Sabamiŋbe megeŋ kuruŋ gare nurde tukutiiŋ ala tiyyiŋ.

Irde meremiŋbe naŋa kuruŋ gayen kuŋ pasi hiriŋ,” yitiŋ. *Tikiŋ 19:4* ¹⁹Be, sopte gusuŋaŋ kura dire? Israel mar gobe mere gote miŋ bebak ma tiyamiŋ? Moŋ, bebak tiyamiŋ. Gega mere goyen harhok unamiŋ. Ningeb goke Al Kuruŋ beleŋ yiriŋ goyen bikken Mose beleŋ gahade kayyiŋ:

“Nebe alya bereya nere yitiŋ moŋ goyen yawareŋ.

Irkeb go yeneŋbe bitiŋde igiŋ ma nurnayiŋ.

Irde merene bebak ma titiŋ mar goyen yawareŋ.

Irkeb goke bitiŋ ar yiyyeŋ,” yitiŋ hi. *Saba 32:21*

²⁰Irde Aisaia beleŋ Al Kuruŋyen mere tagal tagal niŋ kafura ma heŋbe Al Kuruŋyen mere goyen kawan po gaha yiriŋ:

“Nebe al kura ne niŋ ma naŋkenen hitiŋ mar beleŋ nenamiŋ.

Irde ne niŋ gususuŋaŋ ma heŋ hitiŋ mar hitte nigeŋ kawan hemeke nenamiŋ,” yitiŋ hi. *Aisaia 65:1*

²¹Goyenpoga Israel mar niŋ teŋbe gaha yiriŋ:

“Wampot mat waŋ waŋ wawuŋ hihi gayen merene gama ma irde tonaiŋ saŋiŋ wor po heŋ haŋ mar goyen
ne hitte wawoŋ yeŋ hanne yak irtiŋde hime,” yitiŋ hi. *Aisaia 65:2*

Al Kuruŋ beleŋ Israel mar buniŋeŋ yiryiŋ

11 ¹Be, Israel marte matape gwahade geb, Al Kuruŋ beleŋ alya bereyamiŋ goyen pel yiryiŋ? Moŋ, gwaha ma yiryiŋ! Nigeŋ wor

Israel mar al, irde Abrahamyen asem, irde Benyaminyen^d miinde niŋ al.
²Fudinde, Al Kuruŋbe Israel mar goyen forok ma yekeya basiŋa yiryiŋ geb, alya bereyamiŋ go ma pel yiryiŋ. Be, deŋbe Al Kuruŋyen asanđe Al Kuruŋyen mere basaŋ al Elaia beleŋ Israel mar niŋ igit ma nurde Al kuruŋ gusuŋaŋ irtiŋ gote barajmiŋbe bitiŋ sir ma yeŋ hiyen gogo. ³Be, Elaia beleŋ Al Kuruŋ gaha inyiŋ: “Doyaŋ Al Kuruŋ, mere basaŋ margebe gasa yirke kamaŋ. Irde ge galak girde haŋyen altabe pir yirde pasi haŋ. Ne muŋ po gab gago hime gega, ne wor mununniŋ teŋ haŋ,” inyiŋ. ⁴Irkeb Al Kuruŋ beleŋ dahade wol hiriŋ? Yeŋ beleŋ gahade wol hiriŋ: “Nebe nigeŋ ge Israel mar 7,000 basiŋa yirmiriŋ haŋ. Niŋgeb mel gobe det toneŋ kura Bal ineŋ haŋyen goyen ma doloŋ irde haŋ,” inyiŋ. ⁵Niŋgeb gayenter gayen wor Israel mar bana al kura Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ yirde igit igit yirde basiŋa yirtiŋ mar kura haŋ. ⁶Mel gobe Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ yirde igit igit yirtiŋ geb, basiŋa yiryiŋ. Mel gote mata igit goke ma basiŋa yiryiŋ. Munaŋ matamiŋ igit goke Al Kuruŋ beleŋ buniŋeŋ yirde igit igit yiryiŋ manhan yeŋ beleŋ buniŋeŋ yirde igit igit yiryiŋ gobe miŋ miŋmoŋ hewoŋ.

⁷Niŋgeb Israel mar niŋ daha yetek? Mel gobe Al Kuruŋ diliŋde al huwak heŋ heŋ ge kurut wor po yeŋ hinhan. Goyenpoga gwahade ma hamiŋ. Alya bereya Al Kuruŋ beleŋ yumulgaŋ tiye yeŋ basiŋa yirtiŋ mar gore muŋ po gab Al Kuruŋ diliŋde al huwak hamiŋ. Munaŋ budam kuruŋ gobe biŋ tareŋ wor po irde Al Kuruŋyen mere pel iramiŋ. ⁸Matamiŋ gwahade goke Al Kuruŋyen asanđe gahade katiŋ hi:

“Al Kuruŋ beleŋ mel gote dufaymiŋ mala tiyyiŋ.

Irkeb gayenter diliŋde Al Kuruŋyen mere keneŋ haŋ gega, bebak ma teŋ haŋ.

Irde kirmiŋde Al Kuruŋyen mere nurde haŋ gega, wukkek ma nurde haŋ,” yitiŋ hi.

Saba 29:4; Aisaia 29:10

⁹Irde Dewit beleŋ gaha yiriŋ:

“Dula matamiŋ gore po yukuŋ buluŋde yukuŋeb buluŋ hewoŋ.

Irdeb yakteŋ gasa yirwoŋ.

Mata buluŋmiŋ gote muruŋgembe gogo teŋ hinayiŋ.

¹⁰Go mar goyen diliŋ titmiŋ heŋbe epte ma naŋkenwoŋ.

Irde hugiŋeŋ kanduk kuruŋ bana heŋ pukiŋ werwer po heŋ hiwoŋ,” yitiŋ hi.

Tikiŋ 69:22-23

¹¹Be, Israel mar gwahade haŋ goke gusuŋaŋ kura direŋ. Israel mar yakteŋ gasa yiryeŋ yitiŋ goyenbe fudinde gwaha yirke hugiŋeŋ buluŋ po heŋbe sopte igit hetek ma henayiŋ? Moŋ! Israel mar gote mata buluŋ niŋ teŋbe Al Kuruŋ beleŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ goyen yumulgaŋ

^d 11:1 Benyaminbe Yekop urmiŋ weŋ 12 bana goŋ funaŋbe gogo.

tiyyiŋ. Gogab Israel mar beleŋ go yeneŋbe, “Daniŋ geb neŋbe gwahade ma hite?” yeŋ biŋ huwarwoŋ yeŋ nurdeb gogo Al Kuruŋ beleŋ gwaha yiryiŋ. ¹² Be, Israel mar beleŋ mata buluŋ tiyaminŋ goke teŋ Al Kuruŋ beleŋ al miŋ hoyaq megen haŋ kuruŋ goyen igiŋ igiŋ wor po yiryiŋ. Irde Israel mar beleŋ Al Kuruŋyen mere gama ird ird niŋ soŋ haminŋ goke teŋbe al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ goyen igiŋ igiŋ wor po yiryiŋ. Niŋgeb Israel mar tumiaŋ Al Kuruŋ hitte mulgaŋ henayiŋbe Al Kuruŋ beleŋ daha tiyyeŋ? Yeŋbe amaneŋ wor po nurdeb al igiŋ igiŋ yiryen gobe kuruŋ wor po, haŋkapyä igiŋ igiŋ yiryiŋ gote folek wor po yiryen!

¹³ Be, deŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ goyen mere kura direŋ tihim. Nebe Al Kuruŋ beleŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ hitte kuŋ merene tagalde hayiŋ nineŋbe meteŋ go nuntiŋ geb, meteŋne goke turuŋ turuŋ titek hime. ¹⁴ Gwaha teŋ himekeb nigen al Israel mar goyen neneŋbe, “Daniŋ neŋbe gwahade ma hite?” yeŋ biŋ huwarke mel goyen kura Yesu nudr unkeb Al Kuruŋ beleŋ yumulgaŋ tiwoŋ yeŋ nurde gwaha teŋ himyen. ¹⁵ Israel mar beleŋ Al Kuruŋyen mere pel iramiŋ geb, Al Kuruŋ beleŋ mel go harhok yuneŋbe al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ goyen awalik yiryiŋ. Gega Israel mar gore Al Kuruŋ niŋ biŋ mulgaŋ hekeb Al Kuruŋ beleŋ yumulgaŋ teŋ daha yiryen? Igiŋ wor po yiryen. Go tinaiŋ gobe al kamtiŋde mat huwartiŋ yara tinaiŋ. ¹⁶ Mata gwahade forok yiyyen gobe beret kura Al Kuruŋ unniŋ yeŋ kaŋbe ubala teŋ parwek dirjeŋ munj kura Al Kuruŋ galak irnayiŋ gobe beret kuruŋ goyen wor tumiaŋ Al Kuruŋyen hiyyen go gwahade goyen. Irde he kura goyen filginiŋbe Al Kuruŋ beleŋ wukkek iryeŋbe he gote haninŋa piginja kuruŋ goyen wor wukkek henayiŋ go gwahade goyen.

¹⁷ Be, olip he yase gote haninŋa kura walde yemeydeb olip he duwi kurate haninŋ teŋbe waltiŋde gore tur irke he duwi gote haninŋbe he yase gote haninŋ hiriŋ. Irde olip yase filginiŋ beleŋ fe tuluŋ teŋ hi goyen olip duwi haninŋ gor tur irtiŋ goyen wor fimiŋ goyen tuluŋ teŋ gergeŋ hiriŋ. Be, olip duwi haninŋ gobe deŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ gogo. Munaj olip yase haninŋ gobe Israel mar. Niŋgeb Israel mar Al Kuruŋ harhok unamiŋ gote gasuŋbe deŋ beleŋ tamiaŋ. ¹⁸ Niŋgeb dindiken ge turuŋ turuŋ teŋ he yase gote haninŋ waltiŋ Israel mar goyen det dirjeŋ yeŋ ma nurde yuneŋ hinayiŋ. Deŋbe dulin po tur dirlitŋ haŋ. Deŋ beleŋ olip yase gote filginiŋ^e goyen tareŋ ma irde haŋ. Gwahade yarabe filginiŋ gore gab deŋ goyen saŋinŋ dirde hi. ¹⁹ Goyenpoga deŋ beleŋ huwardeb, “Gwaha, goyenbe olip yase gote haninŋ Israel marbe baŋ yeŋ kattiq yara geb, neŋ gare gasuŋmiŋ titiŋ go,” yeŋ haŋ. ²⁰ Be, gobe fudinde gega, mel gobe Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ ma yirkeb gogo walde yimiyyiŋ. Munaj deŋbe yeŋ ge dufaytiŋ tareŋ irtiŋde matbe gogo gasuŋmiŋ tamiaŋ. Deŋ wor Al Kuruŋ beleŋ Israel

^e 11:18 Olip yase filginiŋbe Israel marte hakwamiŋ Abraham, Aisakyabe Yekopya niŋ yitiŋ.

mar pel yiryiŋ gwahade goyen diryen geb, dindikeŋ ge turuŋ turuŋ ma teŋ kafura heŋ ga hinayiŋ. ²¹ Al Kuruŋ beleŋ he yase gote haniŋ wor po goyen yeŋ ge dufaymiŋ saŋiŋ ma yirkeb walde yimiyyiŋ. Niŋgeb deŋ olip duwi haniŋ dulin dawaŋ gor tur dirtiŋ goyen Al Kuruŋ niŋ dufaytiŋ tareŋ ma yirnayiŋbe walde demey demeymiŋbe meteŋeŋ moŋ geb, dindigeŋ ge turuŋ turuŋ ma teŋ kafura heŋ ga hinayiŋ.

²² Niŋgeb Al Kuruŋbe igit igit po ma diryeŋ, buluŋ dirtek goke manaj nurde ga hinayiŋ. Yeŋbe al kura meremiŋ gama ma irde hinayiŋ marbe buluŋ yiryeŋ. Munaŋ deŋ yeŋ ge dufaytiŋ tareŋ irtiŋ marbe igit igit diryeŋ. Munaŋ gwahade ma tinayiŋbe deŋ wor walde dimiyyeŋ. ²³ Be, Israel mar Al Kuruŋ beleŋ bikkeŋ walde yimiyyiŋ goyen yeŋ ge dufaymiŋ saŋiŋ ma yird yird mata goyen tubul tinayiŋbe Al Kuruŋ beleŋ yadeb olip hemiŋde sopte tur yiryeŋ. Al Kuruŋbe gwaha yird yird tareŋ miŋyaŋ geb, igit gwaha yiryeŋ. ²⁴ Deŋbe olip duwi haniŋ yara gega, Al Kuruŋ beleŋ olip yasere gor tur dirkeb he gote haniŋde gereŋ hamiŋ. Niŋgeb Israel mar olip yase gote haniŋ wor po goyen gasuŋeŋde sopte tur ird irdbe meteŋeŋ moŋ wor po. Araŋeŋ po tur iryeŋ.

Al Kuruŋbe al tumjaŋ buniŋeŋ yirde hiyen

²⁵ Be, kadne yago, mere kura banare niŋ goyen deŋbe keŋkela bebak tiwoŋ yeŋ nurde hime. Gogab dufaytiŋ wukkek yeŋ dindikeŋ ge turuŋ turuŋ ma teŋ hinayiŋ. Be, merebe gahade: Israel mar beleŋ biŋ tareŋ irde Al Kuruŋyen mere pel irde haŋ gobe hugiŋeŋ ge moŋ. Go teŋ haŋ gobe al miŋ hoyan Yuda mar moŋ goyen Al Kuruŋ beleŋ dufaymiŋde gwahade wanayiŋ yeŋ nuryiŋ goyen waŋ ep heke gab bada heŋ Al Kuruŋ niŋ biŋ mulgaŋ henayiŋ. ²⁶ Irkeb Al Kuruŋ beleŋ Israel mar goyen tumjaŋ yumulgaŋ tiyyen. Niŋgeb goke tenbe Al Kuruŋyen asaŋde gahade katiŋ hi:

“Yumulgaŋ teŋ teŋ Albe Yerusalem^f mat forok yiyyeŋ.

Yeŋ beleŋ Yekopyen miŋde niŋ marte mata buluŋ goyen yad siŋa yiryeŋ.

²⁷ Goya goyenbe mata buluŋmiŋ halde yuneŋ. Gabe mel go hitte biŋa timiriŋ go goyen,” yitiŋ hi. *Aisaia 59:20-21; 27:9*

²⁸ Be, gayenter gayen Israel mar gobe Yesu niŋ yitiŋ mere igit goyen pel irde haŋ geb, mere igit gobe deŋ al miŋ hoyan Yuda mar moŋ hitte kukeb gogo nurde haŋ. Mata gobe deŋ ge teŋ forok yitiŋ geb, gogo Israel mar gore Al Kuruŋ asogo irde haŋ. Gega Israel marbe asem weŋ Abraham, Aisakyabe Yekopya goke teŋbe Al Kuruŋ beleŋ basiŋa yiryeŋ geb, gayenter wor Israel mar goyen bubulkunje wor po yeŋ nurd yuneŋ hi. ²⁹ Al Kuruŋbe alya bereya nigen yeŋ basiŋa yirde guram yirde saŋiŋ

^f 11:26 Kurabe Saion.

yiryejbe go ma sopte tarejmiñ tumulgañ tiyyej geb, gogo Israel mar niñ amajeñ nurde hiyen. ³⁰Munañ deñ al miñ hoyaj Yuda mar mojbe bikkej Al Kuruñyen mere gama ma irde hinhan gega, Israel mar gore meremiñ gama ma irkeb gayenter Al Kuruñyen buniyeñ dufaybe deñ hitte hi. ³¹Niñgeb Israel mar Al Kuruñyen mere gama ma irde hañ goyen wor Al Kuruñbe deñ Yuda mar moj goyen buniyeñ diryij gwahade goyen po yiryej. ³²Al Kuruñ belej alya bereya buniyeñ yirde igiñ igiñ ma yiryejbe epte ma mata buluñ bana mat sijare katnayij goyen yikalalirej yejbe nrtiñde po alya bereya tumjañ yubul tike meremiñ pel irtiñde po hinhan.

³³Fudinde, Al Kuruñyen buniyeñ dufayya dufay wukkekmiñyabe kuruj wor po. Yejbe det kurañ ma wor po amu hej hiyen. Niñgeb ganuñ al belej dufay kerde hiyen goyen gwahade yen tagalnayij? Irde ganuñ al belej matamiñbe gwahade yen bebak tinayij? Hubu wor po!

³⁴Niñgeb goke teñbe Al Kuruñyen asanjde gahade katiñ hi:

“Ganuñ belej Doyañ Al Kuruñyen dufay kenej bebak tiyyej? Epte moj.

Ganuñ belej dufay igiñ kura unyej? Epte moj,” yitiñ hi. *Aisaia 40:13*

³⁵Irde,

“Ganuñ belej Al Kuruñ det kura untiñ geb, gote wolmiñeñ untek hi?
Hubu wor po,” yitiñ hi. *Yop 41:11*

³⁶Fudinde, det kuruñ gabe Al Kuruñ hitte mat po watiñ, irde yej belej po yiryij. Irde det kuruñ gabe yej belej po gab pasi kiryej. Niñgeb yej po ga hugijeñ deñem turjuñ yan irde hitek! Fudinde wor po.

Yesuyen alya bereyat mata gerjej

12 ¹Niñgeb, kadne yago, Al Kuruñ belej nej gayen buniyeñ wor po dirde hiyen geb, mere tarej po direj tihim: megen hejya dindikej goyen det kura Al Kuruñ galak irtiñ yara Al Kuruñ unnyaiñ. Gwaha irniñ yejbe dindikej goyen Al Kuruñ diliñde wukkek, yej belej amajeñ nurtek mat po mata tej hinayij. Mata gwaha tej hinayij gobe Holi Spirityen sañjinde Al Kuruñ doloj ird ird matabe gogo tej hinayij. ²Irde megen niñ marte mata go ma gama irde hinayij. Gwaha titjeñbe dufaytiñ gerjej igiñ po yirde matatiñ hoyaj tej hinayij. Gwaha irde gab Al Kuruñyen dufay goyen kenej bebak tej hinayij. Al Kuruñyen dufayde det damiñbe igiñ, mata dahadebe Al Kuruñ belej amajeñ nurde hiyen, irde mata damiñbe Al Kuruñ diliñde buluñ miñmoj goyen yenej kejkela bebak tej hinayij.

³Be, Al Kuruñ belej buniyeñ nirde igiñ igiñ nirde meteñmiñ nuntiñ geb, deñ hañ kuruñ goyen mere kura direj tihim. Merebe gahade: deñ bana goyen al kura yinjeñbe al gwahade moj gega, nebe al gwahade

yen yinjeŋ ge turuŋ turuŋ ma teŋ hiyeŋ. Gwaha titjeŋbe Al Kuruŋ niŋ dufaytiŋ tareŋ ird ird goyen bitiŋ bana kirtiŋ gobe dahade, kuruŋ ma dirjeŋ goyen keŋkela dufay heŋ bebak teŋ gab deŋ duŋkureŋ duŋkureŋbe dahade haŋ goyen nurde hinayiŋ. ⁴Gobe neŋ kuruŋ gabe ulniniŋ pigin manaŋ, irde ulniniŋdebe det kurayen kurayen goyen gor haŋ geb, gago dineŋ hime. Be, det gobe meteŋ uŋkureŋ po ma teŋ haŋ, hoyaj hoyaj teŋ haŋ. ⁵Ningeb gwahade goyen po, neŋbe budam wor po gega, Yesu Kristuya herjbe Yesuyen uliŋ pigin po hitiŋ hite. Irde neŋ duŋkureŋ duŋkureŋbe Yesuyen alya bereya hoyaj hoyaj goyen faraŋ yurd yurd niŋ hite. ⁶Goke teŋbe neŋ kuruŋ gabe Al Kuruŋ beleŋ buniŋ dirde igiŋ igiŋ dirdeb Holi Spirityen tareŋ forok ird ird mata kurayen kurayen goyen nende gigen duntiŋ hite. Gwahade duntiŋ gobe Al Kuruŋ beleŋ neŋ duŋkureŋ duŋkureŋ damiŋ duneŋ yen dufaymiŋ kirtiŋ goyen po gama irde duneŋ hiyen. Niŋgeb al kura Al Kuruŋyen mere basaŋ heŋ tagal tagal mata miŋyaŋ kenem Al Kuruŋ niŋ hekkeŋ nurde hitiŋ gobe kuruŋ ma dirjeŋ goyen keneŋ bebak teŋ gab meteŋbe goyen tuŋande po meteŋ teŋ hiyeŋ. ⁷Al kura al hoyaj faraŋ yurd yurd saŋiŋ titiŋ kenem go tareŋ titiŋ goyen gama irde al faraŋ yurde hiyeŋ. Munaŋ al saba yird yird tareŋ titiŋ kenem yen wor gwahade po, saba yirde hiyeŋ. ⁸Be, al kura al hoyaj kanduk yenke saŋiŋ yird yird tareŋ titiŋ kenem gwahade po teŋ hiyeŋ. Munaŋ al kura al hoyaj det yuneŋ yuneŋ tareŋ titiŋ kenem wilakjeŋ nurdeya det al yuneŋ hiyeŋ. Irde al kura doyaŋ al heŋ heŋ tareŋ titiŋ kenem al gobe yul ma yeŋbe al hoyaj keŋkela doyaŋ yirde hiyeŋ. Irde al kura al hoyaj buniŋ yird yird saŋiŋ titiŋ kenem al gobe amar dufay hende gwaha teŋ hiyeŋ.

Kadtiŋ ge amaŋeŋ nurd yuneŋ hinayiŋ

⁹Be, deŋbe al hoyaj niŋ amaŋeŋ nurd yuneŋyabe bitiŋde mat fudinde wor po gwaha teŋ hinayiŋ. Irde mata buluŋbe harhoktiŋ yuneŋ, mata igiŋbe tareŋ po yanarde hinayiŋ. ¹⁰Kadtiŋya kadom amaŋeŋ nurd guneŋ teŋ eke merere po hinayiŋ. Irde dindikeŋ turuŋ yirtiŋbe kadtiŋ yago wa turuŋ yirde hinayiŋ. ¹¹Be, Al Kuruŋyen meteŋ teŋ teŋ niŋ piŋeŋ ma heŋ hinayiŋ. Tareŋ po heŋbe bitiŋ bana mat wor po Al Kuruŋyen meteŋ teŋ hinayiŋ. ¹²Irde Al Kuruŋ beleŋ igiŋ diryen yen goke doyaŋ heŋya amaŋeŋ po nurde hinayiŋ. Kanduk bana heŋyabe Al Kuruŋ beleŋ kanduk go pasi iryen yen doyaŋ heŋ heŋ niŋ piŋeŋ ma heŋ hinayiŋ. Irde hugiŋeŋ Al Kuruŋ mere irde hinayiŋ. ¹³Be, Al Kuruŋyen alya bereya kura det kuraj amu heŋ hike yenerjbe dettiŋ kura yuneŋ hinayiŋ. Irde al hoyaj yatiŋde wakeb gargar yirde hinayiŋ.

¹⁴Be, al kura buluŋ buluŋ dirde hinayiŋ mar goyen Al Kuruŋyen tareŋde guram yirde sanjŋ yirde hinayiŋ. Sopte dineŋ hime. Al goyen guram yirde tareŋ yirde hinayiŋ, karan ma yurde hinayiŋ. ¹⁵Irde alya

bereya amajeŋ nurde hikeb deŋ wor yeŋ nurnayiŋ gwahade goyen po amajeŋ nurde hinayiŋ. Irde alya bereya eseŋ hikeb deŋ wor yeŋ nurnayiŋ gwahade goyen po nurde eseŋ hinayiŋ. ¹⁶Dindikeŋ uliŋbe awalikde hinayiŋ. Irde dindikeŋ ge turuŋ turuŋ ma teŋbe al mali deŋem moŋ mar goya awalik heŋ heŋ niŋ amajeŋ nurde hinayiŋ. Irde, “Neŋbe dufay wukkeŋ epte hite,” yeŋ ma nurde hinayiŋ.

¹⁷Be, al kura beleŋ buluŋ buluŋ dirkeb wol hihim yeŋ buluŋ ma irde hinayiŋ. Al tumjaŋ diliŋde mata igit po teŋ teŋ niŋ keŋkela heŋ ga hinayiŋ. ¹⁸Irde bitiŋ kamke al hoyanya tumjaŋ awalikde heŋ heŋ belŋen kura hike kenem gwahade heŋ heŋ ge kurut wor po yeŋ hinayiŋ. ¹⁹Kadne yago, al kura beleŋ buluŋ dirkeb wol ma heŋ hinayiŋ. Gwaha titjeŋbe Al Kuruj haniŋde kerde hinayiŋ. Irkeb yeŋ beleŋ gab al goke bearar teŋ murunjem buluŋ yunęŋ. Al Kuruŋyen asaŋde Doyaŋ Al Kuruj beleŋ, “Buluŋ diraŋ mar goyen wol heŋ heŋ gobe nere meteŋ. Ne beleŋ gab matamiŋ gote murunjem yunęŋ,” yiriŋ geb, gago dineŋ hime. ²⁰Ninjeb Al Kuruj beleŋ, “Asogoge kura binje kamke yeneŋbe binje yunęŋ hayiŋ. Fe niŋ yirkeb fe yunęŋ hayiŋ. Gwaha teŋ hayiŋ goyen geneŋbe mel gobe memya niŋ yumu henayiŋ. Gobe kak kulum bok yeŋ hitiŋ yade al go tonaj hende yerayıŋ go gwahade goyen,” yitiŋ geb, wol ma heŋ mata igit gwahade po teŋ hinayiŋ. ²¹Mata buluŋ beleŋ fole dirtek ma hinayiŋ. Gwahade hitjeŋbe mata igit po teŋ hinayiŋ. Irkeb goreb mata buluŋ fole irde hiyen.

Doyaŋ mar karkuwaŋ palap yirde hinayiŋ

13 ¹Be, gabmanbe Al Kuruj beleŋ kerdeb alya bereya doyaŋ yird yird saŋiŋ untıŋ geb, deŋ kuruŋ gobe doyaŋ martiŋde yufukde heŋ meremiŋ gama irde hinayiŋ. ²Munaŋ doyaŋ marte mere pel irde haŋ mar gobe yeŋ goyen po ma asogo yirde haŋ. Gobe Al Kuruj, gabman goyen kerde tareŋ untıŋ al goyen asogo irde haŋ. Ninjeb gwaha teŋ haŋ marbe yinjeŋ kanduk yawarnayiŋ. ³Doyaŋ marbe mata igit teŋ haŋ mar goyen buluŋ yirtek ma nurdeb mata buluŋ teŋ haŋ mar go po gab buluŋ yird yird niŋ nurde hanjen geb, gogo doyaŋ marte mere nurde hinayiŋ dineŋ hime. Deŋbe doyaŋ martiŋ beleŋ buluŋ dird dird niŋ kafura heŋ haŋ kenem mata huwak po teŋ hinayiŋ. Irkeb turuŋ dirde hinayiŋ. ⁴Mel gobe keperd keperdtiŋ igit ird ird niŋ Al Kuruj beleŋ meteŋ yuntiŋ geb, gogo mata huwak teŋ hikeb turuŋ dirde hinayiŋ. Gega doyaŋ mar gobe mata buluŋ gote murunjem duneŋ duneŋ tareŋ miŋyaŋ geb, mata buluŋ tinayiŋbe mel goke kafura henayiŋ. Mel gobe Al Kuruj beleŋ mata buluŋ teŋ haŋ mar goyen beararmiŋ yikala yird yird meteŋ yuntiŋ geb, mata buluŋ mar goyen murunjem buluŋ yunęŋ haŋyen. ⁵Ninjeb goke teŋbe doyaŋ martiŋde mere gama irde hinayiŋ. Go teŋ hinayiŋ gobe doyaŋ martiŋ beleŋ buluŋ dird dird niŋ kafura heŋya po ga ma teŋ hinayiŋ.

Mata igoj tej tej dufay gama ird ird niij bitiŋde wukkej wor po nurdeya ga tej hinayiŋ.

⁶Ninjeb goke tejbe teks wor yerde hinayiŋ. Doyaŋ marbe alya bereya doyaŋ yird yird metej yuntiŋ geb, teks go yadebe gore po alya bereya faraj yurde harjen. ⁷Ninjeb dej tumiaj da kura gabman haniŋde kertek gobe kerde hinayiŋ. Teks kurayen kurayen yertek haŋ kenem yerde hinayiŋ. Munaŋ kafura yirtek marbe kafura yirde hinayiŋ. Irde palap yirtek yeneŋbe palap yirde hinayiŋ.

Kadtij ge amajeŋ nurde yuneŋ hinayiŋ

⁸Be, al kura hitte kuŋ det kura niij gusuŋaŋ irde yawartiŋ kenem arajeŋ po wol hej hinayiŋ. Irkeb gog po hubu hiyyeŋ. Goyenpoga wol heke hubu ma hetek det kurabe kadtij ge amajeŋ nud yuneŋ yuneŋ mata gogo geb, hugiŋeŋ gwahade po tej hinayiŋ. Al kura kadom ge amajeŋ nurde uneŋ hi al gobe Moseyen saba kuruj gote miŋ goyen gama irde pasi irde hiyeŋ geb, gogo kadtij ge amajeŋ nurde yuneŋ hinayiŋ dineŋ hime. ⁹Moseyen sabarebe, “Al berem yaŋ beleŋ bere hoyaq ma duwan irde hiyeŋ. Bere wor gwahade po tej hinayiŋ. Irde al ma gasa yirke kamde hinayiŋ, kawe ma tej hinayiŋ, kadtij igoj hike keneŋbe daniŋ nebe gwahade moŋ yeŋ ma nurde hinayiŋ,” yitiŋ. Irde saba go banabe mere saŋiŋ hoyaq manaq haŋ. Goyenbe saba bana mere tareŋ haŋ kuruj gote miŋ wor pobe mere uŋkureŋ gago po: “Gigeŋ ge amajeŋ nurde hayen gwahade goyen po, al hoyaq niŋ manaq gwahade po nurde yuneŋ hayiŋ,” yitiŋ go goyen. ¹⁰Al kura kadom ge amajeŋ nud yuneŋ hiyeŋ al gobe epte ma kadom buluŋ yiryeŋ. Goke tejbe al kura kadom ge amajeŋ nud unyeŋ al gobe Moseyen saba kuruj goyen gama ird pasi hiyyeŋ yihim gago.

Nalu funaŋbe binde hej hi

¹¹Be, deŋ gayenterbe da nature haŋ goyen nurde haŋ geb, gago mata igoj gwahade tej hinayiŋ dinhem. Haŋkapyā deŋ beleŋ Yesu Kristu niij dufaytiŋ tareŋ iramiŋ goyenter mat waŋ waŋ gayenterbe yeŋ beleŋ dumulgaŋ tiyyeŋ nalu funaŋ goyen binde wor po hej hi. Ninjeb dufaytiŋde firtiŋ yara haŋ goyen bitiŋ bak yetek nalu gobe bikkeŋ binde hihi geb, huwarnaŋ. ¹²Mata buluŋ gobe wawuŋ kidoma yara goyen hubu heweŋ tiya. Irkeb naŋa fay urde wuk yeweŋ tiya geb, kidoma bana niŋ mata buluŋ gobe yubul po tejbe Al Kuruŋyen mata hulsi yara goyen tanarde hinayiŋ. Gobe fulenjare niŋ amil ain beleŋ po irtiŋ goyen hor titiŋ yara tej hinayiŋ. ¹³Ninjeb farende haŋ marte mata igoj po tej hinayiŋ. Irde dula mata po tej tej mata, fe nene kukuwa hej hej mata, leplep mata, kari buluŋ buluŋ tej tej mata, irde ard ard matayabe kadom igoj mat hike goke biŋ ar yeŋ yeŋ mataya goyen ma po tej hinayiŋ.

¹⁴Gwaha titjeŋbe Doyaŋ Al Kuruj Yesu Kristuya heŋ yeŋ beleŋ mata igoŋ teŋ hiyen gwahade po teŋ hinayiŋ. Irde megen niŋ dufay buluŋ go gama irde ultinjde amaŋ heŋ heŋ niŋ ma nurde hinayiŋ.

Kadtijde mata niŋ mali ma tagalde hinayiŋ

14 ¹Be, deŋ han bana goyen al kura dufaymiŋ Al Kuruj niŋ saŋiŋ irtiŋ goyen tareŋ wor po ma hika yeneŋbe goke ma nurde awalik yirde hinayiŋ. Irde dufaymiŋ kura goke mel goya kadom mohonjde ma teŋ hinayiŋ. ²Al kurabe Al Kuruj niŋ dufaymiŋ tareŋ irtiŋ goyen kuruŋ geb, det kuruŋ gabe igoŋ ala netek yeŋ nurde hanjen. Goyenpoga al kurabe Al Kuruj niŋ dufaymiŋ saŋiŋ irtiŋ goyen hako po haŋ geb, paŋiŋ po gab igoŋ nen hitek yeŋ hanjen. ³Ningeb al kura det kuruŋ gabe igoŋ nene hitek yeŋ hinayiŋ mar beleŋ paŋiŋ po nene hinayiŋ mar goyen, “Dufaytiŋbe tareŋ moŋ,” yeŋ yeneŋ tagal yuneŋbe al goyen go ma yenhet yenhet ma yirde hinayiŋ. Irde paŋiŋ po nene hinayiŋ mar beleŋ det kuruŋ gayen igoŋ ala nene hinayiŋ mar goyen, “Deŋbe buluŋ teŋ haŋ,” yineŋ merer ma yirde hinayiŋ. Mel gobe tumjaŋ Al Kuruj beleŋ bikkeŋ igoŋ ala yintiŋ haŋ geb, gago dineŋ hime. ⁴Deŋbe al ganuŋyen tareŋde al hoyanđde meteŋ mar tagal yuneŋ haŋ? Mata gobe buluŋ wor po! Ningeb meteŋ mar gobe Doyaŋ Almin beleŋ gab mel gote mata yeneŋbe igoŋ ma buluŋ yinyer. Doyaŋ Al Kurujbe mel go igoŋ saŋiŋ yiryeŋ geb, tareŋ po huwarnayiŋ.

⁵Gwahade goyen po, al kurabe nalu kura po gab nalu keŋkelak, Al Kurujyen nalu yeŋ nurde hanjen. Goyenbe al kurabe nalu tumjaŋ igoŋ ala turjande po yeŋ nurde hanjen. Goyenbe goyen goke kadom mohonjde ma teŋ hinayiŋ. Nalu kuraŋ dahade kura nurde hinayiŋ gobe yiŋgeŋ bijde po hiyen. ⁶Fudinde, nalu kura po gab nalu keŋkelak Al Kurujyen nalu yeŋ nurde hanjen marbe Doyaŋ Al Kuruj turuŋ ird ird niŋ gwaha teŋ hanjen. Irde al kura det kuruŋ gab igoŋ netek ala yeŋ hanjen mar wor biŋge goke Al Kuruj igoŋ nurd unen gab nene hanjen geb, go mata gore Al Kuruj turuŋ irde hanjen. Irde al kura det kura kutja irde hanjen marbe go teŋ hanjen goreb Al Kuruj turuŋ irde det kutja irtiŋ goke Al Kuruj igoŋ nurd unen hanjen. ⁷Neŋ kuruŋ gayen hitek ma kamtek wet kuruŋ gobe nindiken ge ma hitek, Doyaŋ Al Kuruj niŋ teŋ hitek geb, gogo teŋ hityen. ⁸Ningeb dilniniŋ gergeŋ hitek gabe Doyaŋ Al Kuruj niŋ po teŋbe hitek. Irde kamtek wor yeŋ ge po teŋ kamtek. Ningeb dilniniŋ gergeŋ hitek wet ma kamtek wet kuruŋ goyen tumjaŋ neŋbe Al Kurujyen alya bereya po geb.

⁹Be, goyen goke teŋbe al kamtinja diliŋ gergeŋ hanja kuruŋ gote Doyaŋ Al Kuruj heweŋ yeŋbe Yesu Kristu gogo megen gar kateŋ kamde sopte huwaryiŋ. ¹⁰Ningeb deŋbe daniŋ geb kadtijde mata yeneŋ goke merer yirde haŋ? Irde daniŋ geb kadtijde goyen al tareŋ miŋmoŋ yeŋ

yenej tagal yunejbe al goyen ma yenhet yenhet yirde haŋ? Neŋbe tumŋaj Al Kuruj diliŋde merere huwartek geb, gwaha ma teŋ hinayiŋ.
11 Neŋ tumŋaj Al Kuruj diliŋde merere huwartek goke Al Kurujyen asaŋde gahade katiŋ hi:

“Doyaŋ Al Kurujbe gaha yeŋ hi:

‘Fudinde wor po nebe gwahader himyen.

Megen niŋ mar tumŋaj ne hitte waŋ dokolhoŋ yuguluŋ tinayiŋ.

Alya bereya tumŋaj, “Gebe Al Kuruj,” ninnayiŋ,’ yitiŋ hi.

Aisaia 45:23

12 Goke teŋbe yitiŋ gwahade po, neŋ kuruj gabe nende gigen mataniniŋ Al Kuruj momoŋ irniŋ.

13 Niŋgeb, kadniniŋde mata yenej goke ma tagalde hitek yeŋ dufay saŋŋiŋ po kertek. Irdeb mata gwaha titeke al kadtij dufaymiŋ buluŋ heke mata buluŋde katnak yeŋbe mata gwahade ma titek yeŋ dufay tareŋ po kerde ga mata teŋ hinayiŋ. **14** Nebe Doyaŋ Al Kuruj Yesuya har geb, dufaynerbe det kuruj gayenbe tumŋaj Al Kuruj diliŋde tikiŋ miŋmoŋ yeŋ nurde hime. Goyenpoga al kura beleŋ det kurabe Al Kuruj diliŋde tikiŋ miŋyan yeŋ nurde haŋ kenem yeŋ hitte po ga det gobe tikiŋ miŋyan hiyyeŋ. **15** Niŋgeb deŋ beleŋ biŋge kuruj gabe Al Kuruj diliŋde igit ala po yeŋ nurde nene hinayiŋ. Gega kadtij kura gwahade ma nurde hiyen gore deneŋbe biŋde kandukŋeŋ nurde hiyeŋbe mata gobe kadtij ge amanŋeŋ nurd yunej yunej mata goyen gama ma irdeb gogo teŋ hinayiŋ. Niŋgeb biŋge kura nenayiŋ goke teŋbe kadtij kura Yesu Kristu yeŋ ge teŋ kamyiŋ gote dufaymiŋ buluŋ ma irnayiŋ. **16** Irde dufaytiŋde mata kurabe igit yeŋ nurde hinayiŋ gega, al kura mata gobe igit moŋ yeŋ nurde hike keneŋbe mata go ma teŋ hinayiŋ. **17** Al Kuruj beleŋ alya bereya doyaŋ yird yird bana goŋbe biŋgey feya nen nen mata gobe det kuruj moŋ geb, gago dineŋ hime. Munaŋ dawet kuruj wor pobe Al Kuruj diliŋde huwak heŋ heŋ mataya biŋ kamke igit heŋ heŋ matayabe Holi Spiritya heŋ amaj heŋ heŋ mataya go goyen. **18** Fudinde, al kura mata gwaha mat Yesu Kristu niŋ meteŋ teŋ hiyeŋbe matamiŋ goke Al Kuruj beleŋ amanŋeŋ nurde hiyeŋ, irde al hoyan wor al gote meteŋ goke turuŋ irde hinayiŋ.

19 Niŋgeb neŋbe bininiŋ kamke heŋ heŋ mataya kadom tareŋ gird gird mataya goke kurut wor po yeŋ hitek. **20** Munaŋ dula matatiŋ ge teŋ Al Kurujyen meteŋ buluŋ ma irde hinayiŋ. Biŋgebe tumŋaj Al Kuruj diliŋde wukkek geb, netek igit ala. Goyenpoga al kadniniŋ kura biŋge goyen ma nene hitiŋ neteke deneŋbe dufaymiŋ buluŋ heke mata buluŋde katyeŋ go gab buluŋbe gogo titek. **21** Niŋgeb kadtij kura matatiŋ keneŋbe mata buluŋde katnak yeŋbe dapŋa wet ma wain wet kura goyen go ma nene hinayiŋ. Matatiŋ hoyaj kura gwaha yirtek haŋ kenem goyen wor gwaha ma teŋ hinayiŋ. Gwaha teŋ hinayiŋ gobe Al Kuruj diliŋde mata igit geb, gago dineŋ hime. **22** Dufaytiŋde biŋge ma wain ma mata

kura goke igit ala yej nurde hinayin kenem dufaytiq goyen denya Al Kurunyja hitte po hiyej. Al kura mata kura igit yej nurde tej hiyej irde goke mata buluŋ tihim yej biŋde buluŋeŋ ma nurde hiyej al gobe Al Kuruny belej guram irde sanjir iryen. ²³Gega al kura biŋge kura Al Kuruny diliŋde wukkek moj yej nurde kama hej hej ga niyyeŋbe gobe yinjeŋ uliŋde merem yaŋ hiyyen. Gobe dufaymiŋde mata gwahadebe igit moj yej tareŋ wor po ma irtiŋ geb, dufay budam forok yitiŋde mat niyyeŋ geb, gogo yinjeŋ uliŋde merem yaŋ hiyyen. Niŋgeb al kura mata kura igit ma buluŋ goyen keŋkela bebak ma teŋbe goke dufaymiŋ tareŋ ma irdeya mata goyen tiyyeŋbe mata buluŋ miŋyaŋ hiyyen.

Kadtij ge nurdeya ga mata tej hinayin

15 ¹Be, denya neŋya Al Kuruny niŋ dufayniniŋ sanjir irtiŋ goyen kuruny hitiŋ marbe kadniniŋ dufaymiŋ tareŋ wor po ma hitiŋ gore mata kura soŋ hekeb faraq yurde hitek. Irde nindikej amaj hetek beljeŋ po ma gama irde hitek. ²Neŋ duŋkureŋ duŋkureŋ kuruny gayen tumajang kadniniŋ igit hej hej ge nurdeb yej amaj hetek irde tareŋ hetek mata goyen po tej hitek. ³Yesu Kristu wor yinjeŋ amajeŋ hej hej ge ma nurde hin hin. Gwaha titjeŋbe Al Kurunyen asanđe, “Al Kuruny, al belej nanyaŋ girde haŋ gobe ge ma girde haŋ, ne nirde haŋ,” yitiŋ hi. ⁴Mere gobe neŋ gayen saba direŋ yej bikkej wor po Al Kurunyen asanđe katiŋ. Gobe neŋ belej mere go nurdeb kanduk yeneŋ mukku ma tej goya goya sanjir po hej kame Al Kuruny belej igit diryeŋ yej goke doyaŋ hej hinayin yej gogo katiŋ. ⁵Niŋgeb deŋ goyen kanduk yeneŋ mukku ma tej goya goya sanjir po hej huward huward tareŋ goyen duneŋ hiyen al Al Kuruny gore guram dirkeb dindikej uliŋ dufay uŋkureŋ po hej awalikde po hiwoŋ yej nurde hime. Go mata gobe Yesu Kristuyen alya bereya belej titek mata yej nurde hime. ⁶Gogab dufaytiŋya meretiŋya uŋkureŋ po yirdeb Doyaŋ Al Kurunyiniŋ Yesu Kristuyen Naniŋ, Al Kuruny dejen turjuŋ yaŋ irde hinayin.

⁷Niŋgeb Yesu Kristu belej deŋ goyen igit dinyiŋ gwahade goyen po, Al Kuruny dejen turjuŋ yaŋ ird ird niŋ teŋbe dindikej uliŋ kadom igit geneŋ tej hinayin. ⁸Yesu Kristube Al Kuruny belej hakot Yuda marte hakwamiŋ yago hitte biŋa tiyyiŋ goyen fudinde kawan forok yeke Yuda mar belej keneŋ bebak tej tej niŋbe gogo Yuda mar gote meteŋ al hej megen gar katyiŋ geb, gago kadom igit nud guneŋ tej hinayin dinę̄ hime. ⁹Be, Yesu megen gar katyiŋ gobe al miŋ hoyaq Yuda mar moj belej keneŋbe Al Kuruny belej buniŋeŋ yirde hiyen goke dejen turjuŋ yaŋ irde hinayin yeŋbe gogo megen gar katyiŋ. Niŋgeb goke teŋbe Dewit belej Al Kurunyen asanđe tikiŋ kura gahade kayyiŋ:

“Niŋgeb ne gayen al miŋ hoyaq Yuda mar moj kahal bana hej turuŋ girde hej.

Deŋge isaŋ heŋ heŋ ge tikiŋ heweŋ,” yitiŋ hi.

Tikiŋ 18:49

10 Irde kurabe:

“Al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ,
deŋbe alya bereyamiŋ Yuda marya amaj henaj,” yitiŋ hi.

Saba 32:43

11 Be, mere hoyaqbe gahade:

“Deŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋbe tumjaŋ Doyaŋ Al Kuruj turuj
irde hinayiŋ.

Deŋ alya bereya megen haŋ tumjaŋ turuj irde tikiŋ henayiŋ,” yitiŋ
hi.

Tikiŋ 117:1

12 Irde Aisaia beleŋ gahade kayyiŋ:

“Yesieng^g miŋde niŋ al kura forok yiyyen.

Yeq beleŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ doyaŋ yireŋ yeŋ wayyeŋ.

Irkeb mel gobe yeŋ beleŋ waŋ igit yird yird niŋ doyaŋ heŋ hinayiŋ,”
yitiŋ hi.

Aisaia 11:10

13 Be, Al Kurujbe deŋ igit dird dird goke doyaŋ heŋ heŋ tareŋ duntiŋ.

Niŋgeb deŋ beleŋ yeŋ ge hekkeŋ nurde hike Al Kuruj beleŋ goke amaj

dufay kuruj wor po dunwoŋ, irde bitiŋ yisikamke igit hiwoŋ yeŋ
gusunaj irde hime. Gogab Holi Spirityen sanjinde Al Kuruj beleŋ kame
igit diryen goke doyaŋ heŋ heŋ matatiŋ gobe tareŋ wor po hiyyen.

Pol beleŋ asan ga kayyiŋ gote miŋ momon yiryiŋ

14 Be, kadne yago, nebe fudinde wor po deŋ goyen mata igit kuruj teŋ
haŋyen, irde Al Kurujyen mere nurd pasi hitiŋ haŋ, irde epte dindikeŋ
uliŋ kadom saba gird teŋ hitek haŋ yeŋ nurde hime. **15** Gega asan ga
kaŋ herjabe saba kura goke bitiŋ bak yeŋ yeŋ ge kayhem. Irde Al
Kuruj beleŋ buniŋeŋ nirde igit igit nirde hiyen geb, merene gake deŋ
beleŋ dahade nurd nunnayiŋ yeŋ kafura ma heŋya kawan po kayhem.

16 Fudinde, Al Kuruj beleŋ buniŋeŋ nirde igit igit niryen geb, al miŋ
hoyaq Yuda mar moŋ hitte kuŋ meteŋ teŋ hiyen yeŋ Yesu Kristuyen
meteŋ al niryiŋ. Niŋgeb nebe Al Kurujyen mere igit Yesu niŋ yitiŋ goyen
tagalde tukuŋbe Al Kuruj doloŋ ird ird mata doyaŋ al pris yara heŋ al
miŋ hoyaq Yuda mar moŋ goke meteŋ teŋ himyen. Gogab al miŋ hoyaq
Yuda mar moŋ gobe Holi Spirit beleŋ wukkek wor po yirke Al Kuruj
galak irke amaj hetek det yara henayiŋ.

17 Niŋgeb nebe Yesu Kristuya heŋbe Al Kuruj niŋ meteŋ teŋ himyen
goke nigeŋ ge turŋuŋ yaŋ nurde hime. **18** Gega nebe det hoyaq kura
goke mali mere titek ma nirde hi. Yesu Kristu beleŋ meteŋ titiŋ goke

^g 15:12 Yesibe Israel marte doyaŋ al kuruj Dewit naniŋ.

po tagalde hej. Nebe yej belej hulyaq nirke kuŋ al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ goyen Al Kuruŋ hitte yukumeke meremiŋ gama irde hinhan. Meteŋ go teŋ hinhemeye Al Kuruŋyen merere saba yirde mataner mat Al Kuruŋ yikala yirde hinhem. ¹⁹Irde Holi Spirityen tareŋde mata tiŋeŋ turŋuŋ yaŋ wor po kurayen kurayen forok yirde hinhem. Irkeb mel gobe mata goyen yeneŋbe Al Kuruŋ hitte waŋ hinhan. Niŋgeb nebe gwahade po Yesu Kristu niŋ yitiŋ mere igiŋ goyen Yerusalem mat miŋ urde tukuŋ tukuŋ Ilirkum naŋa bana tagalde tukuŋ pasi himiriŋ. ²⁰Nebe naŋa kura Yesu Kristuyen mere momoŋ ma nurde hitiŋ bana goŋ kuŋ mere igiŋ goyen hugiŋeŋ tagalde hitek nirde hiyen. Gogab al kura belej bikkeŋ kuŋ meteŋ teŋ Yesuyen alya bereya forok yirtinđe gor sopte naŋa tiŋeŋde meteŋ titiŋ yara ma tiyeŋ. ²¹Go teŋ himyen gobe Al Kuruŋyen asaŋde katıŋ gwahade po teŋ himyen. Mere gobe gahade:

“Al kura yende mere momoŋ ma nurtiŋ mar belej kennayiŋ.

Al kura yende mere ma nurtiŋ mar belej nurde bebak tinayiŋ,” yitiŋ hi.

Aisaia 52:15

Rom kuŋ kuŋ niŋ yiriŋ

²²Be, yitiŋ gwahade po nebe meremiŋ ma kutiŋ naŋa bana gaŋ meteŋ budam forok yeŋ hanŋyen geb, gago deŋ hitte kuŋ kuŋ niŋ meteŋeŋ nirde hiyen. ²³Gega naŋa gayen bana tiyuŋ kura ne kuŋ meteŋ titek kuram moŋ, irde dama budam deŋ dentek wor po nirde hiyen geb, ²⁴Spein naŋare kuŋ heŋyabe deŋ hitte forok yeŋ deneŋ gab kweŋ yeŋ nurde hime. Belej goyaŋ gore kuŋ heŋyabe deŋ hitte kuŋbe deŋya muŋ kura hej amaŋ hej gab dubul teŋ kweŋ. Irkeb ne gayen Spein naŋare kuŋ kuŋ niŋ faraŋ nurwoŋ yeŋ nurde hime. ²⁵Munaŋ gayamuŋ gayenbe Yerusalem niŋ Al Kuruŋyen alya bereya goke teŋ meteŋ tiyeŋ yeŋ gor kweŋ tihim. ²⁶Masedonia naŋaya Akaia naŋaya bana niŋ Yesuyen alya bereya belej Yerusalem niŋ Al Kuruŋyen alya bereya haŋ bana goŋ det niŋ amu hej haŋ mar goyen faraŋ yurd yurd niŋ amaneŋ nurdeb hora yeraŋ geb, gago hora goyen yade Yerusalem kweŋ tihim. ²⁷Mel gobe faraŋ yurd yurd niŋ amaneŋ nuraŋ. Goyenbe fudinde gwaha yirtek po faraŋ yurde haŋ. Al Kuruŋyen gasuŋde niŋ det Yuda mar belej titiŋ goyen al miŋ hoyaq Yuda mar moŋ wor yeŋ hitte mat gab yawaramiŋ geb, goyen wolmiŋeŋ megen niŋ samuŋ belej faraŋ yurtek haŋ geb, gogo faraŋ yuraŋ. ²⁸Niŋgeb mel gore hulyaq niraŋ gayen pasi ireŋ. Irde Yerusalem mar goyen hora ga tumŋaŋ teke yeneŋbe gor mat Spein belej kweŋ. Kuŋ belenbe deŋ hitte forok yeweŋ. ²⁹Ne deŋ hitte kumekeb Yesu Kristu belej deŋya neya tumŋaŋ guram dirde saŋiŋ wor po diryeŋ yeŋ nurde hime.

³⁰Be, kadne yago, nebe Al Kuruŋyen meteŋ teŋ heŋya meteŋ goke Al Kuruŋ gusuŋaŋ irde himyen. Niŋgeb deŋ wor neya dufay uŋkureŋ po irde hugiŋeŋ tareŋ po Al Kuruŋ gusuŋaŋ irde hitek yeŋbe gago Doyaŋ Al

Kuruñniniñ Yesu Kristuyen tareñ hende huwarde gusuñaj dirde hime. Holi Spirityen sañjide ne niñ amaręñ nurde hañ geb, gago gusuñaj dirde hime. ³¹Gusuñaj irde heňyabe ne gayen Yudia nañare niñ mar kura Yesuyen mere gama ma irde hañ mar gore buluñ nirtek beljeñmiñ goyen Al Kuruñ beleñ pet teñ teñ niñ gusuñaj irde hinayıñ. Irde Yerusalem niñ Al Kuruñyen alya bereya farañ yurd yurd niñ nurde kuñ meteñ teñ heñ goyen mel gore igiñ nurnayıñ yeñ gusuñaj irde hinayıñ. ³²Gogab Al Kuruñyen dufay kenem deñ hitte amarų dufay hende kweñ, irde deňya neya tumñañ sopte tareñ hetek. ³³Al biñ yisikamke igiñ heñ heñ al Al Kuruñ beleñ deñ kuruñ goya tumñañ hinayıñ. Fudinde wor po.

Kadom niñ yiriñ

16 ¹Be, nebe Fibi niñ momoñ direñ tihim. Yeñbe Senkria taunde niñ Yesuyen alya bereya sios niñ meteñ teñ hiyen. Yeñbe Al Kuruñ diliñde nende hayniniñ wor po yara hitiñ. ²Be, bere gayen kukeb Doyañ Al Kuruñ niñ teñbe gargar irnayıñ. Mata gobe Al Kuruñyen alya bereya beleñ titek mata geb, gwaha irnayıñ. Irde farañ niñ nurde hikeb deñ beleñ farañ urde hinayıñ. Yeñbe al budam farañ yurde hiyen. Ne manaq farañ nurde hiyen geb, gago dineñ hime.

³Prisilaya Akwilaya niñ dufay heñ himyen goke ire uñya goyen momoñ yirnayıñ. Ire uñya gobe meteñ kadne, Yesu Kristu niñ meteñ teñ haryen. ⁴Ire uñya gobe ne farañ nurye yeñbe kamde kamde niñ ma nurde hinaryum. Ne po moñ Yesuyen alya bereya hitiñ al miñ hoyaq Yuda mar moñ wor tumñañ ire uñyat meteñ goke igiñ wor po nurde hityen.

⁵Yesu Kristuyen alya bereya sios, ire uñya gote yare gabu irde hañyen mar goke wor dufay heñ himyen geb, goke momoñ yirnayıñ. Irde kadne wor po Epainetus manaq gwahade po innayıñ. Yeñbe Esia naña^h bana goj yeñ wa Yesu nurt unyiñ.

⁶Maria wor gwahade po, ne beleñ yeñ ge dufay heñ hime goyen innayıñ. Yeñbe deñ ge teñ meteñ tareñ wor po teñ hiyen.

⁷Irde nere mijnde niñ al irawa Andronikusya Yuniasya goke dufay heñ himyen goke momoñ yirnayıñ. Irem gobe neya tumñañ koyare hinhet. Yeñbe Yesu Kristuyen mere basaq mar aposel buda kura bana niñ yeñ nurt yuneñ hañyen. Yeñ wa Yesu nurt unke gab kame ne wor Yesu nurt unmırin.

⁸Irde Ampliatus niñ wor dufay heñ himyen geb, momoñ irnayıñ. Yeñbe Doyañ Al Kuruñyen diriñ yeñ nurdeb yeñ ge amaręñ nurt uneñ himyen.

^h 16:5 Esia naña gobe gayenter niñ Esia naña kuruñ goke ma yitiñ. Gayenterbe Turki ineq hañyen.

⁹Be, Urbanusbe Yesu Kristu niŋ meteŋ teŋ hiyen. Yeŋbe meteŋ kadniniŋ wor po. Stakis wor gwahade po, yeŋ ge amaneŋ wor po nurd uneŋ himyen geb, ne beleŋ yeŋ ge dufay heŋ himyen goyen momoŋ yirnayıŋ.

¹⁰Irde Ampeles wor ne beleŋ yeŋ ge dufay heŋ himyen goyen momoŋ irnayıŋ. Yeŋbe Yesu Kristu gama irde heŋya kanduk yeneŋ hinhin gega, bada ma hiriŋ goke Yesu beleŋ nigen al wor pobe gago yeŋ kinyiŋ.

Irde Aristobulusyen yare haŋ mar goke wor dufay heŋ himyen geb, goke momoŋ yirnayıŋ.

¹¹Nere miŋde niŋ al kura Herodion niŋ dufay heŋ himyen goyen momoŋ irnayıŋ.

Irde Narsisusyen yare haŋ mar niŋ dufay heŋ himyen goyen momoŋ yirnayıŋ. Mel gobe Doyaŋ Al Kurunja haŋ.

¹²Irde Trifinaya Trifosaya niŋ dufay heŋ himyen goyen momoŋ yirnayıŋ. Bere irawa gobe Doyaŋ Al Kurun niŋ meteŋ sanŋ wor po teŋ haryen.

Kadne wor po Persis niŋ dufay heŋ himyen goyen wor momoŋ irnayıŋ. Yeŋ manaŋ Doyaŋ Al Kurun niŋ meteŋ tareŋ wor po teŋ haŋyen bere kurabe gogo.

¹³Irde Rufusya miliŋya niŋ dufay heŋ himyen goyen momoŋ yirnayıŋ. Rufusbe Doyaŋ Al Kurun beleŋ basiŋa iryiŋ. Miliŋbe mamne yara hitiŋ.

¹⁴Irde Asinkirusya Flegonya Hermesya Patorobasya Hermasyabe kadom weŋ mel goya haŋ mar tumŋaŋ goke dufay heŋ himyen goyen momoŋ yirnayıŋ.

¹⁵Irde Filologus, Yulia, Nereus, irde Nereus haymiŋya, Olimpas, irde Al Kurunyen alya bereya mel goya haŋ mar goyen tumŋaŋ ne beleŋ yeŋ ge dufay heŋ himyen goyen momoŋ yirnayıŋ.

¹⁶Deŋbe kadom pere gird teŋ hinayıŋ. Mata gobe Al Kurun diliŋde wukkek dinyeŋ.

Gar niŋ Yesu Kristuyen alya bereya beleŋ tumŋaŋ deŋ ge dufay heŋ haŋ goyen momoŋ yirayiŋ ninan geb, gago momoŋ dirde hime.

Saba funaŋ

¹⁷Be, kadne yago, dufaytiŋ buluŋ irde deŋ bana bipti forok irtek al niŋ keŋkela heŋ ga hinayıŋ. Irde al kura saba hoyaq dirde deŋ saba nuramiŋ goyen gama ird ird belŋen pet teŋ duntek al goke wor keŋkela heŋ ga hinayıŋ. Al gwahade gobe yilwa po yirde hinayıŋ. ¹⁸Go mar gobe Doyaŋ Al Kurunniŋ Yesu Kristu niŋ ma meteŋ teŋ haŋ. Yinŋeŋ ge po nurde mata gogo teŋ haŋyen geb, gago dineŋ hime. Go mar gobe al kura mel gote mere goyen buluŋ yeŋ bebak titiek moŋ mar goyen hapek yan nurde fudinde yetek mat po usi mere yirde haŋ.

¹⁹Be, deej belej Al Kuruŋyen mere gama irde haŋ gote mere momontiŋbe al tumŋaj nurd pasi heŋ haŋ geb goke amaneŋ wor po nurde hime. Goyenpoga deej goyen mata igit teŋ heŋya keŋkela dufay heŋ ga teŋ hinayıŋ. Irde mata buluŋbe mata buluŋ teŋ teŋ dufay miŋmoŋ wor po hinayıŋ yeŋ gago mere tareŋ po dirde hime.

²⁰Be, al biŋ yisikamde hiyen al Al Kuruŋ belej heŋ ga moŋ Satan gote saŋiŋ teŋ siŋa irke deej belej ufurka tinayıŋ.

Doyaŋ Al Kuruŋniniŋ Yesu Kristu belej deej goyen buniŋeŋ dirde igit iŋiŋ dirde hiwoŋ yeŋ gusunŋaŋ irde hime.

²¹Be, meteŋ kadne Timoti belej deej ge dufay heŋ hiyen goyen momoŋ yirayıŋ ninkeb gago momoŋ dirde hime. Nere miŋde niŋ al Lusius, Yesonyabe Sosipaterya wor gwahade po.

²²(Be, nebe Tertius. Pol belej ninke asaŋ gago kaŋ hime. Ningeb ne wor Doyaŋ Al Kuruŋ niŋ teŋ deej ge dufay heŋ hime gake bebak dirde hime.)

²³⁻²⁴Be, Gaius belej deej ge dufay heŋ hi goke bebak dirde hime. Yeŋ belej ne Pol gayen gargar nirde hiyen. Irde Yesu Kristuyen alya berey় sios gar niŋ wor yeŋ belej faraŋ yurde hiyen.

Be, taun gate gabmanyen hora doyaŋ ird ird marte doyaŋ al Erastusya kadniniŋ Kwartusya wor deej ge dufay heŋ haryen goke momoŋ dirde hime.

²⁵Be, deej hitte kuŋ Yesu niŋ yitiŋ mere iŋiŋ goyen tagalde kuŋ himekeya deej goyen iŋiŋ tareŋ dirtek albe Al Kuruŋ gog po. Ningeb Al Kuruŋ goyen dejem turŋuŋ yaŋ irtek. Mere iŋiŋ gobe damam damam banare hinhin geb, al belej epte ma bebak titek hinhin.

²⁶Gega Al Kuruŋ gwahader hitiŋ gore mere basaŋ marmiŋ yinke asaŋde kayamiŋ goyen gayenterbe miŋ kawan forok yitiŋ haŋ. Irkeb al miŋ kurayen kurayen tumŋaj Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irde meremiŋ gama irde haŋ. ²⁷Ningeb Al Kuruŋ, yeŋ po ga dufaymiŋ wukkek goyen Yesu Kristu faraŋ durkeb hugiŋeŋ dejem turŋuŋ yaŋ irde hitek! Fudinde wor po.